

АЁЛНИНГ ЭРИГА
МУҲАББАТИНИ
ОРТТИРГАН
52
МАСЛАҲАТ

**АЁЛНИНГ ЭРИГА
МУҲАББАТИНИ ОРТТИРГАН
52 МАСЛАҲАТ**

«Насаф» нашриёти
2010

Аёлнинг эрига мухаббатини орттирган 52 ма-
лаҳат. Нашрага тайёрловчи ЎзМУ ўқитувчиси Сабоҳат
Бозорова. – Қ.: «Насаф» нашриёти – 2010 й, 00 бет.

Оилани чинакам бахт саройига айлантириш – бу са-
ройнинг асосий устунлари бўлмиш эр-хотиннинг бир-
бирига муомала одоби ва сирларини билишлигига боғлиқ.

Мазкур китоб ҳам ана шу одоб қоидалари ва уларнинг
шарҳидан иборат.

Барчага бахтли оилавий турмуш тилаймиз.

Тақризчи:

**педагогика фанлари доктори, профессор
Қозокбой ЙЎЛДОШЕВ**

Муҳаррир:

Амир ХУДОЙБЕРДИЕВ

ISBN 978-9943-18-164-9

© «Насаф» нашриёти, 2010.

УМР ЙЎЛДОШИНГ СЕН УЧУН ЯСАНИШНИ ИСТАГАНИНГДЕК СЕН ҲАМ У УЧУН ЯСАНИШИНГ КЕРАК

Эркаклар рафиқаларининг ўзлари учун ясанишлари, доимо дилтортар, гўзал бўлишларини истайдилар. Бу табиий истак. Лекин эркак ҳам рафиқасига кўркам кўринишга ҳаракат қиладими?

Ўзига қараш фақат аёлларнинг ишими? Эркакнинг соч-соқоли ўсган, уст-боши тартибсиз бўлса яхшими? Аёл эрининг ташки кўринишидан таъсирланмайдими? Ундай бўлса эркак турмуш қуришдан олдин, унаштирилган пайтда, учрашувларга борганида нега ўзига қарайди, чиройли кийинади? Оила қурганидан сўнг нега ташки кўринишига, кийим-кечагига аҳамият бермайди?

Эркакнинг ўзгаришига сабаб бўлган нарса нима? Аслида оилали эркак унаштирилган пайтидаги каби ўзига эътиборли бўлиши лозим. Олимдан бири «Рафиқамнинг мен учун ясаниши (пардозланиши) мени мамнун этганидек, мен ҳам у учун ясанаман», деганлар.

Умар ибн ал-Ҳаттоб (разияллоху анхунинг) ҳузурига бир аёл келиб эридан шикоят қилди, никоҳларини ёқор қилишини сўради. Ҳазрати Умар (р.а) у одамни чақиртириб келди. Эркакнинг соч-соқоли ўсган, кийимлари пала-партиш эди. Озодаликка, кийинишга эътибор бермаслиги кўриниб турар эди. Ҳазрати Умар саҳобаларига эркакнинг кийимларини алмаштиришни, соч-соқолларини тартибга келтиришни, покланишига имкон яратишни буюрди. Булар бажарилгач аёлни ичкарига таклиф қилдилар. Аёл кирганида эрини танимади, ундан уялди. Ҳазрати Умар “У эринг-ку, танимадингми?” деди. Аёл диққат билан қараб эрини таниди ва жуда қувонди. Эридаги бу ўзгаришларга Ҳазрати Умарнинг сабабчи бўлганлигини англади. Шундай қилиб, оилалари сақланиб қолди. Шу аснода Ҳазрати Умар дедилар: “Оллоҳга қасамки, сиз рафиқаларингизнинг сиз

учун ясапнишни канчалик хоҳласангиз улар ҳам сизнинг ясапнишингиздан шунчалик мамнун бўладилар”.

Ислоҳ поклик, назокат, тартиб динидир. Динимиз эркак-аёлга озода бўлишни, ташқи кўрипнишимиз, кийим-кечагимизга эътиборли бўлишни буюради.

Пайғамбар алайхиссалом “Кимнинг сочи узун бўлса, унга яхши карасин, тоза тутишга ҳаракат қилсин”, деб кўрсатма берадилар.

Ул зот сувга ойнага қарагандай қарар, сочларини тарар, энг хушбўй мушқлардан сурар эдилар!

Пайғамбаримиз саҳобаларига хушбўй ифор (мушқ, атир) тақлиф этилганида рад этмасликни буюради: “Кимга ифор сифатида райхон берилса рад қилмасин. Зеро унинг ҳиди ёқимли ва снгил”.

РАФИҚАСИНИ ҚУВОНТИРИШ ВА У БИЛАН ҲАЗИЛЛАШИШ

Баъзи эркаклар моддий эҳтиёжларни қондириш билан вазифалари бажарилади деб ҳисоблайдилар ва оиладаги рухий ҳаётни эсдан чиқарадилар. Масалан, аёлларнинг муҳаббатини қозониш учун улар билан ҳазиллашишни, уларни қулдиришни, кайфиятларини кўтаришни ҳаёлларига ҳам келтирмайдилар. Аслида булар оилавий ҳаётда катта аҳамиятга эга бўлган позик жиҳатлардир. Улар эр-хотин ўртасидаги севгини кучайтиришга қодир.

Расулulloҳ соллаҳу алайхи васалламга ўта оғир вазифа – фатҳдан сўнг Маккадаги мусулмонларга бошчилик қилиш топширилган эди. Пайғамбаримизнинг рафиқалари кўпчилиги олиш, хурсанд қилишга вақтлари бўлмасликлари тайин эди. Лекин Пайғамбаримиз оиланинг рухий-маънавий ҳаётини, ахлоқий қадриятларни асло унутмаганлар. Айниқса, ёшроқ пайтларида уйланган рафиқаси Ҳазрати Ойшага бўлган эътиборлари таҳсинга сазовор. Улар кўп ҳазиллашишар, турли ўйинлар ўйнар эдилар. Ҳатто югуриш бўйича

мусобакалашишган эдилар. Биринчи марта ҳазрати Ойша онамиз, иккинчисиде пайғамбаримиз ғолиб чикқанлар.

Яна бир куни пайғамбаримиз Ойша онамизга масжидда килич билан ўйнаётган ҳабашларнинг ўйинларини кузатишга руҳсат берганлар. Ҳазрати Ойша онамиз шундай ҳикоя киладилар. “Расулуллоҳ эшикда туриб, мени оркаларига олди. (Бошимни энсасига қўйиб) туриб ўйинчиларни томоша қилдим. Зериккунимча турдим. Бир маҳал “Бўлдимиз?” деди. “Ҳа” деб жавоб бердим”. “Ундай бўлса борақол” дедилар.

“Шу уч ўйиндан ташқари барчаси дуруст бўлмаган ўйинлардир: ёй билан ўқ отиш, отни парваришлас, хотини билан ҳазиллашиш (ўйнаш). Булар ҳақ ва тўғри ўйинлардир”. (“Саҳиҳи Бухорий”дан)

Пайғамбаримиз Жобир бин Абдуллоҳдан “Рафиқанг бокирами, тулми” деб сўрадилар. У “Тул” деб жавоб қайтарганида пайғамбар бокираларга уйланишни ташвиқ қилиш мақсадида “Рафиқанг бокира бўлиши керак эмасмиди? У сен билан ўйнар, сен у билан ўйнар эдинг” дедилар.

Ҳазрати Ойша онамиз бир неча қўнғироклари бўлганлигини, қўшнилари ёнига келганликлари, бирга ўйнаганларини, пайғамбаримизнинг уларнинг келишларига қарши бўлмаганлигини, аксинча ёрдам берганлигини таъкидлайди.

ШИШАЛАРНИ СИНДИРМАСЛИК КЕРАК

Аёлларнинг сўзларга, ишораларга, ҳаракатларга ниҳоятда эътиборли эканликларини яхши биламиз. Шунга қарамай қўпол¹ муомала билан уларнинг тўйгуларини задалаб қўйишимиз мумкин. Аксарият ҳолларда эркаклар рафиқаларини танкид ёмғири остида қолдириб, бир қисмигина тўғри бўлган айбловларни қўядилар. Бу айбловлар тўғри бўлиши мумкин, лекин аёллар билан муносабат усулига

¹ Бу ифода пайғамбаримизнинг бир ҳадисидан олинган. (Бухорий, Одоб, 90, 95, 111) Аёлларнинг назик фитратлари сабаб шишага киёслаганлар. “Шишаларни синдирмаслик” таъбири аёлларга яхши муомалада бўлиш, уларнинг дилини ранжитмаслик деган маънода қўлланилган.

номувофик тарзда ифода этилган. Бундай кўполликнинг ўзи ҳам оила бахтини чилпарчин қилишга қодир. Чунки аёл бундай вазиятларда турмуш ўртоғидан нафратлана бошлайди. Доротэ Дикс “Ажрашиш учун маҳкамалар йўлакларини тўлдирган эр-хотинларнинг ярмидан кўни бир-бирларини танқид қилганликлари туфайли тил топиша олмайди. Шу танқид туфайли кўнгишлар синади, шахсиятлар озорланади, лекин ҳеч натижага эришилмайди” деган эди.

Рафикангиз овқат тайёрлашга кечиккан бўлиши, сиз ишдан чарчаб келган бўлишингиз мумкин. Лекин шуни ёдда тутинг, у ҳам уй юмушлари билан чарчайди. Бу билан аёлларни оқламоқчи эмасман, лекин уларнинг узрини ҳам қабул қилишингиз лозим. Шундай вазиятларда кўполлик қилмаслигингиз керак. Аксинча сабр билан иш тутишингиз даркор. Шундай йўл тутсангиз доимо бахтли бўласиз. Сўзнинг қисқача, “шишаларни синдириб қўймаслик лозим”.

ТУРМУШ ЎРТОГИНГНИНГ СЕН БИЛАН ГАПЛАШИШ СУҲБАТЛАШИШ ИСТАГИГА “ЛАББАЙ” ДЕБ ЖАВОБ БЕРИШИНГ КЕРАК

Аёллар табиатан суҳбатлашишни хуш кўрадилар. Ҳаттоки кизалоклар тенгдош ўғил болалардан эртароқ тилга қирадилар. Мактаб ўқувчилари ўртасида ўтказилган тадқиқотлар тил масаласида қизларнинг йигитлардан устунроқ эканликларини тасдиқлайди.

Аёллар телефонда ҳам эркаклардан кўра узоқроқ гаплашар эканлар. Эркакларнинг телефонда сўзлашиш давомийлиги ўртача 6 дақиқадан ошмас экан. Аёлларда бу кўрсаткич анча фарқли. Чунки улар суҳбатдоши хайрлашмоқчи бўлса ҳам саволлар бериб, суҳбатни чўзадилар. Эркаклар аёлларнинг табиатини яхши билмаганларидан бу ҳолатда анча сиқиладилар.

Эркак рафикаси билан суҳбатлашишдан хушланмаса аёл ҳам ранжийди ва эри билан суҳбатлашмасликка ҳаракат

килади. Натижада аёл энг асосий орзуларидан бирдан маҳрум бўлади. Бундай вазиятдаги аёл ким билан гаплашади?

Эркак рафикасига нисбатан ниҳоятда сабрлик бўлиши, унинг гап-сўзларига, баъзан эзмалиklarига ҳам тоқат қилиши керак. У билан юмшоқ муносабатда бўлиши, аёлнинг табиатини ва сўзлашишига бўлган эҳтиёжини тўғри тушуниши керак.

Шу ўринда Абу Зар (р.а) ҳадисини келтириб ўтиш ўринлидир. Ҳазрати Ойша шундай баён қилади. “Ўн бир аёл ўтириб эрлари ҳақида гаплашдилар, ҳеч нарсани яширмасликка ваъда бердилар...” Ҳадис ниҳоятда узун. Пайғамбар алайҳиссалом Ҳазрати Ойша онамизнинг узун ҳикоясини тинглабди. Ҳикоя ниҳоясига етгач пайғамбар рафикасининг кўнглини олиш учун “Мен сенга Абу Зарнинг Умму Зарга нисбатидекман. Фарқимиз шуки, Абу Зар Умму Зар билан ажрашди, мен ажрашмадим. Биз бирга яшаймиз.

Бу ерда ибрат олинадиган жиҳат пайғамбаримизнинг бу узун ҳикояни сабр билан тинглаши, рафикасининг сўзини бўлиб қўймаслигидир.

Бундай ҳикоялардан, узоқ давом этувчи суҳбатлардан эркаклар тез зерикадилар, шартга ўринларидан туриб кетадилар. Шунинг учун аёллар суҳбатни чўзмасликка ҳаракат қиладилар.

Аёллар учун суҳбатлашиш еб-ичишдек бир эҳтиёждир. Фикр юритиладиган мавзуларга ҳушлари йўқ. Масалан, иктисод, сиёсат каби соҳаларга у қадар қизиқмайдилар. Улар инсонлар ва нарсалар ҳақида гаплашишни маъқул кўрадилар. Фалончи эркак, писмадончи аёл, қийим-кечаклар каби...

УМР ЙЎЛДОШИГА ХУШ ЁҚАДИГАН ИСМ БИЛАН МУРОЖААТ ҚИЛИШ ЛОЗИМ

Ҳаммамиз ҳам ўзимизга ёқадиган исм билан чақиришдан хурсанд бўламиз. Худди шу каби эркак ҳам умр йўлдошини унга ёқадиган исм билан чақириши лозим. Шунда аёлнинг кўнглига йўл топиши осонроқ кечади. Бизда: “Дадаси”,

“Дадажониси” ёки катта фарзанд исми билан мурожаат қилиш расм бўлган.

Шу билан бирга умр йўлдошини чақирришда қўлланадиган лақабни уларнинг ўзидан бошқа одам билмаслиги керак.

ҲИССИЁТЛАРГА БЕРИЛИШ ВА ҲАДДАН ТАШҚАРИ ТАЪСИРЧАН БЎЛИШ КЕРАК ЭМАС

Психологик омиллар оилавий муносабатларга катта таъсир кўрсатади. Арзимаган нарсага ҳам ғазабланадиган, жазавага тушадиган эркак оила саодати тамалларини барбод қилувчи жуфтдир.

Одоб қоидалари туйғуларни назорат остига олиш йўллари, ғазабимизни қандай жиловлашимиз мумкинлигини, инсонлар билан муносабатда ўзимизни қандай туғишимиз лозимлигини ўргатади. Бу қоидалар бизнинг ва атрофимиздаги инсонларнинг руҳий саломатлигини асрашга қаратилган.

Оила ҳаёти бир умрликдир. Шунинг учун эр-хотинлар, айниқса, эркаклар оилавий ҳаётда туйғуларга эрк бермаслиги лозим. Эркаклар туйғуларига банди бўладиларми ёки мушкул вазиятларда ғазабларини жиловлай оладиларми?

Эркаклар жаҳл устида қилган ишларидан пушаймон бўладилар. Аммо пушаймондан не наф?! Шундай эркакларга Оллоҳ таолонинг қуйидаги сўзларини эслатишни жоиз деб биламиз: “(У тақводор зотлар) яхши-ёмон кунларда инфок-эхсон қиладиган, ғазабларини ичларига ютадиган одамларнинг хато-камчиликларини авф этадиган кишилардир. Аллоҳ бундай яхшилик қилгувчиларни севади”. (Ол-имрон 3F134). Бу оятда ғазабларини енгганлар ҳам макталяпти. Кўлидан келгани ҳолда ғазабини жиловлашга ҳаракат қилмаган, кечирмайдиган эркакларни кўплаб учратамиз. Эркак шуни билиши лозим-ки, бундай фазилатлар тарбия ва амал билан ўзлаштирилади. Ҳеч ким жаҳлини енгилгани ўрганган ҳолда туғилмайди. Аммо астойдил ҳаракат қилган

эркак вақт ўтиши билан ўзида бўлмаган яхши хулқларни тарбиялашга эришади.

Маълумки, билим ўрганиш, юмшоқ табиатли бўлиш, хушмуомала қилиш, сабрли бўлиш билан қўлга киритилади. Ўтказилган тадқиқотлар оиладаги эмоционал жараёнлар ва ҳаддан ташқари таъсирчанлик оила келажаги учун хатар туғдириши мумкинлигини, кўплаб оилаларнинг худди шу сабаб туфайли барбод бўлганлигини кўрсатади.

Оила ҳаётида рухий омилларнинг аҳамияти ўрганилган бир тадқиқотда оилавий келишмовчиликларга энг кўп сабаб бўлувчи 300 ҳолат, камроқ сабаб бўлувчи 150 ҳолат ўрганиб чиқилди. Натижада оила таназзулига сабаб бўлувчи кўплаб ҳолатлар таҳлил этилди. Хўмрайиш, доимий шикоят, ҳаяжонланиш, жаҳл, безовталиқ, ўта таъсирчанлик, ҳиссиётга берилиш, бир-бирларини ранжитадиган шаклда танқид қилиш, назоратни, ҳокимиятни қўлга олиш, ҳукмини ўтказишга интилиш, тартибсизлик каби ҳолатлар оиладаги нохушликларнинг асоси экан. Шундай экан, айнан шу ҳолатларни бартараф этиш оилаларни мустаҳкамлайди.

УМР ЙЎЛДОШИНГГА ИШОНЧ БАҒИШЛАШИНГ ВА СЕН БИЛАН ЎЗИНИ ИШОНЧЛИ ҲИС ҚИЛИШИНИ ТАЪМИНЛАШИНГ ЛОЗИМ

Ҳеч бир аёлнинг ишонишдан, ўзини ишончда ҳис қилишдан муҳимроқ эҳтиёжи йўқ. Аёлларнинг ишончга эҳтиёжлари давомийдир.

Умр йўлдошига ишонган, у билан ўзини беҳавотир ҳис қилган аёл уни кўпроқ севади, ҳурмат қилади, кадрлайди. Умр йўлдошига ишона олмайдиган, ундан кўрқадиган аёл доимо шубҳа ва ҳавотирда яшайди, карама-қарши фикрлар гирдобда эзилади. Эркаклар орасида ҳар қандай келишмовчиликдан сўнг рафикасига лўписа қилиб, “ажрашаман” деб туриб оладиганлари анчагина.

Менга айтинг-чи, эрта-кеч ажрашиш ҳақида бонг урадиган эрга қайси аёл ишонади? Бундай эркаклар рафикаларининг мажбуран, кўр-кўрона итоат қилишини кутадиларми?

Бундай эркаклар оиланинг муқаддаслигини англаб етмайдилар. Оила риштаси арзимаган нарсага ҳам узилиб отиладиган ришга эмас. Оллоҳ таоло оилани “қатъий сўз” деб атаган ва шундай марҳамат этган: “Ахир бир-бирингиз билан кўшилиб, улар (яъни, хотинларингиз) сизлардан (яхшилик ҳақида) қатъий аҳд-паймон олганларидан сўнг қандай қилиб уни (яъни, маҳрни) қайтариб оласиз?!” (Нисо, 21) Пайғамбаримиз (с.а.в) ҳам ажрашишни хуш кўрмаганлар ва “Оллоҳнинг ғазабини келтирадиган иш ажрашишдир” (Абу Довуд, Талок, 28) деганлар.

Ажрашиш ҳақида қайта-қайта гапирган, ҳатто суд қарорини бетоқат бўлиб кутган, ниҳоят ажрашган эркаклар ҳам охири пушаймон бўладилар. Лекин энди ортга йўл йўқ.

Хотинини кўрkitиб, бошқа аёлга уйланишини айтиб, уйни тарк этган эркаклар ҳам кам эмас. Бундай эркакларнинг биринчи умр йўлдошини қаровсиз қолдириб, уларнинг ҳуқуқларини поймол этиши ҳаромдир. Чунки ажрашмай туриб, уларни қаровсиз қолдириш, ҳақларини ейиш ҳалол бўла олмайди. Чунки улар учун масъуллар. “Барчангиз чўпонсиз, сурувингиз учун масъулсиз. Амир кўрикчидир, кўл остидагилар учун масъулдир” (“Сунани Термизий”дан).

Баъзи эркаклар нима сабабдан умр йўлдошига зулм ўтказади? Улар ўзини ҳимоя қиладиган кучга эга бўлмаганликлари, ожиз эканликлари учунми? Турмуш ўртоғига зулм қилувчи эркак Оллоҳдан кўркиши лозим. Бундай эркаклар Оллоҳ зулмини хуш кўрмаслиги, золимларни ёқтирмаслигини яхши билиши лозим.

УМР ЙЎЛДОШИНГГА КУТИЛМАГАН СОВҒАЛАР БЕР

Севимли киши томонидан берилган совға инсонга чексиз қувонч бағишлайди. Айниқса бу совға кутилмаган бўлса.

Умр йўлдошинг хуш кўрган, олишни истаган нарсаларини совға қилсанг уни нақадар севишинг, кадрлашингни кўрсатасан. Уни унутмаганлигингни яна бир намоёйиш этасан.

Баъзан ишга кўмилиб кетишинг мумкин. Лекин рафиқангга олган кутилмаган совғанг билан уни қувонтирасан, унга ёқадиган нарсаларни билишингни кўрсатасан. Бу лаҳзада ҳис қиладиган қувончни таърифлашга сўз ожиз. Бу ўринда рафикаси сўраган нарсани вақтида олиб бермасдан атайлаб кутдириш, кейин сюрприз қилишни назарда тутатганимиз йўқ. Бундай сюрпризларнинг кадри бўлмайди. Чунки аёл бу нарсаларни олишни ўйлаб сиқилади.

Кутилмаган совғалар инсонга ижобий таъсир қилади, унутилмас таассурот қолдиради. Рафиқанг олиб беришни сўрамаса ҳам орзу қилган, ёқтирган нарсасини совға қилишинг уни қувончга кўмади. У ҳам сенга бефарқ бўлмасагина бу қувонч тўқис бўлади. Сенинг совғанг бошқаларнинг ҳадяларидан кўра кўпроқ севинтириши учун рафиқангни чин дилдан севишинг лозим.

УЙГА ОЧИҚ ЧЕХРА БИЛАН КУЛИМСИРАБ КИРИШ

Эри уйга келганида мулозамат билан кутиб олиш аёлларнинг бурчидир. Эркақлардан талаб қилинадиган нарса эса рафикасига самимий табассум қилиш, саломлашишдир.

Оила аъзоларига авваломбор салом бериш лозим. Салом ислоннинг шиорларидан саналади. Салом бермай туриб “хайрли оқшом” деб бўлмайди. Оллоҳ бизга энг хайрли саломлашишни ўргатган: “Ассалому алайкум ва раҳматуллоҳи ва барокатуҳ”.

Оила аъзоларини Тангри таолонинг саломи, раҳмати, баракати билан каршилаш қандай ажойиб! Баъзи инсонлар бундай саломлашишни пазарга илмай камситадилар. Чунки улар бу саломнинг буюк фазилатини, кенг барокатини билмайдилар. Муҳтарам эр-хотинлар! Бу салом исломнинг ва жаннат аҳлининг саломидир. Оллох “Қуръон”да, “Иймон келтирган ва яхши амаллар қилган зотлар” остидан оқиб турадиган жаннатларга киритилиб, Парвардигорларининг изни-иродаси билан у жойда мангу қолдилар. Уларнинг (жаннатдаги) салом-аликлари бир-бирларига тинчлик-омонлик тилашдир” (Иброҳим 14F23), дея хушхабар беради. Ким шу сўзларни айтса унга кўп савоб ёзилади. Оллох шундай осон эзгулик эшигини очган экан, оила аъзолари билан ислом тавсия этмаган шаклда саломлашиб, бу эшикни ёпиш тўғрими?! “Уйга кираётиб оила аъзоларингизга салом беринг. Саломингиз ҳам сизга ҳам оила аъзоларингизга барокатли бўлсин” (“Сунани Термизий”), дейилди ҳадисда.

Саломдан сўнгра оила аъзоларингга қувончли хабарларни етказ, хафа қиладиган хабарлар бўлса айтмасликка ҳаракат қил.

РАФИҚАНГ БИЛАН ГАПЛАШАЁГАНДА НИҲОЯТДА ЭЪТИБОРЛИ, ИЛТИФОТЛИ БЎЛИШИНГ ЗАРУР

Аёллар ўта нозиктаъб бўлганликлари учун улар билан гаплашганда илтифотли ва эътиборли бўлишларини истайдилар.

Рафиқангга оддийгина бир гап айтсанг ҳам у оғриниши, сени хафа бўлди деб ўйлаши мумкин. Баъзан изтиробда қолиши мумкин. Шунинг учун биз эркаклар аёлларга эркакларга қилгандек муомала қилмаслигимиз зарур.

Айтайлик, турмуш ўртоғингга бирор нарсани тайёрлаб қўйишни буюрдинг. У адашиб бошқа нарсани тайёрлаб келди. Шундай вазиятда қандай йўл тутасан? “Мени яхши

эшитмадингми?”, “Мен сендан бошқа нарса сўрамаганмидим?” дейсизми?

Шундай дейишинг мумкин, албатта, лекин бунда унинг дили оғрийди, сенга бўлган муҳаббатига шикаст етади. Буни юмшоқроқ қилиб айтиш ҳам мумкин-ку! Унга “Чарчаганингни биламан. Лекин мен буни эмас, бошқа нарса сўрагандим” десанг нима бўлади? Бундай ҳолатларда эркакнинг рафикасига мурожаат оҳанги ниҳоятда муҳим. Аёлларнинг кўнглини кўтарадиган бир неча хитоб шакллари бор. Масалан: “Марҳамат қилиб шуни тайёрлаб бер”, “Шундай қилсанг жуда миннатдор бўламан”, “Бу лаззатли таомни тайёрлагунча канчалик чарчаганлигингни тасаввур қилаяпман”, “Болаларни парваришлаш, тарбиялашга канчалар ҳаракат қилаётганингни кўриб турибман”. “Бугун ҳар доимгидан ҳам гўзалсан!”, “Бу либос сенга жуда ярашибди”, “Уйни шу қадар тозалаб, тартибга келтирибсан-ки, айтмасликнинг йложи йўқ” каби...

РАФИҚАНГГА ЁҚАДИГАН МАВЗУЛАРДА ГАПИР

Инсон калбига элтувчи йўл билан гаплашиш, унга ёқадиган, қизиқ туюлган нарсалар ҳақида гапиришдан бошланишини биласизми? Бу руҳшунос олимлар ва инсоний муносабатлар устида бош қотирувчи мутахассисларнинг фикриджир. Дейл Карнеги “Дўст орттириш санъати” асарида бир адабиётшунос олимнинг “Инсон табиати” номи мақоласидан шундай парчани келтиради:

“12 ёшимда дам олиш кунларини аммамникида ўтказиб бошладим. Бир кун аммамнинг уйига ўрта яшар бир одам келди. Олдин уни кўрмаган эдим. Ўша пайтларда мен қайиқларга қизиқиб қолгандим. Бундан хабар топган меҳмон фақат шу мавзуда гапирди. Жуда таъсирландим. У кетгач аммамдан унинг кимлигини, қайиқларга нега бунча қизиқишини сўрадим. Аммам унинг Нью-йорклик адвокат эканли-

гини, аслида қайиқларга унчалик қизиқмаслигини айтди. Мен унинг бутун оқшом нега шу мавзуда гапирганини сўрадим.

“У-жуда тарбияли, эътиборли инсон. Сенинг қайиқларга қизиқишингни билиб, шу ҳақда суҳбатлашишни маъқул кўрди” дея жавоб берди аммам.

Аёлларга хуш ёкадиган сўзлар ва мавзулар бор. Сен ҳам рафиқанг нима ҳақда сўзлашишни ёқтиришини биласан. Суҳбатлашганда шу жиҳатларга эътибор қилишинг, унга кувонч ва бахтиёрлик ҳисларини берадиган мавзуларда суҳбатлашишинг лозим. Худбинлик қилиб, фақат ўзингга ёкадиган нарсалар тўғрисида гапирма.

Аёллар ёқтирадиган мавзулар орасида иккалангизга ҳам маъқул келадиганлари топилади, албатта. Масалан: фарзандларингиз, уларни парваришlash, тарбияlash...

Рафиқанг билан ёлғиз ўтириб фарзандларинг, уларнинг соғлиги, муаммолари, кувончлари, қилиниши лозим бўлган ишлар ҳақида гаплашишингга нима ҳалакит беради?

Дилбандларингизнинг жисмоний ва рухий аҳволи, уларни озодаликка ўргатиш, кичик ёшдаги болалар ўртасидаги мунозараларни ҳал қилиш, бир-бирига ёрдам бериш, яхши нарсаларни баҳам кўришга ўргатиш каби муаммолар ҳақида рафиқанг билан суҳбатлашишинг лозим.

ОИЛА АЪЗОЛАРИНГИЗ ЁНИДА РАФИҚАНГИЗНИ МАҚТАНГ

Эркакнинг аёлининг таниш-билишлари, айниқса, оила аъзолари ёнида танқид қилиши, айблашидан кўра кўпроқ ранжитувчи нарса йўқдир.

Ҳар қандай аёл умр йўлдошининг оиласига ўзгача меҳр хис қилади. Шундай экан, эри оила аъзолари ёнида уни танқид қилса аёл қай аҳволга тушишини тасаввур қила оласизми? Бу эркак йўл кўйиши мумкин бўлмаган хатоликдир. Оила аъзолари ёнида хотинни танқид қилиб ерга уриш эмас,

аксинча, макташ керак. Унинг яхшиликларини, бошқалардан устун фазилатларини эсга олиш лозим.

Кўплаб оилаларнинг бузилиб кетишига эркакнинг оила аъзолари ёнида рафикасининг камчиликлари ҳақида гапириши сабаб бўлмоқда. Чунки ўша дақиқадан эътиборан эркакнинг оиласи аёлнинг камчиликларини пешлаб, кўз очиришмайди. Бу эса ажрашишни тезлаштиради.

Иш шу билан тугамайди. Эркакнинг уйидагилар бу ҳақда бошқаларга хабар берадилар. Ахир бу жиддий камчиликлар ажрашишга сабаб бўлади! Аслида бу масала эрхотин ўртасида ҳал қилиниши мумкин эди. Оила аъзоларининг аралашуви туфайли оқибат ҳам нохуш бўлди.

Шунинг учун эркак умр йўлдошининг камчиликларини бошқалар хузурида айтмаслиги лозим. Рафикасининг унга бўлган муҳаббати, ҳурматини юз-хотир қилиши зарур. Зеро Оллоҳ умр йўлдоши билан яхши яшашни буюрган: “Улар билан яхши яшанг” (Нисо, 19).

ОЛИЖАНОБ ВА НАЗОКАТ ДОИМО КУТИЛАДИГАН АМАЛЛАРДИР

Рафиканг тайёрлаган таом ёқмаганини айтсанг нима бўлади? Кийими ҳақида ножўя сўз айтсанг-чи?...Унинг ёнида бошқа аёлнинг хуснини мактасанг-чи?

Бундай ҳолатлар эркак кишининг тажрибасизлиги ёки фаросатининг етарли эмаслиги туфайли юзага келиши мумкин. Рафиканг тайёрлаган таом онангникидек лаззатли бўлмаслиги мумкин. Бу “Умр йўлдошинг яхши овқат қила олмайди” деган маънони билдирадими? Ёки сен онанг пиширган овқат хотининг тайёрлаганидан яхшироқ эканлигини ҳадеб эслатишга мажбурмисан?

Оилавий ҳаёт ниҳоятда олижаноб ва эътиборли бўлишни талаб қилади. Рафикангнинг пазандалик маҳоратини камситиш, бошқаларни макташдек хатога йўл қўймаслигинг лозим. Акс ҳолда уни ранжитиб қўясан. У сенга муносиб

умр йўлдоши бўла олмаганидан азият чека бошлайди. Шу ҳолида сени севишини умид қиласанми?

Рафиканнга *“Ажойиб овқатлар тайёрлайсан-да, Умримда бундай лаззатли таомни емаганман”* десанг нимани йўқотасан? Бундай илтифотга ҳар аёл мухтож. Баъзилар “Бундай ёлғонларнинг нима кераги бор” дейдилар. Боринг-ки, ёлғон ҳам бўлсин. Эзгулик йўлида ёлғон ишлатиш ҳам эзгуликдир. Шу тарика эр-хотин ўртасидаги меҳр ортар. Умму Гулсум бинти Укбадан шундай ривоят қолган. У “Пайғамбаримиз уч ҳолатдан бошқа вазиятда ёлғон гапиришга рухсат бермаганини эшитдим” дейди. Бу уч ҳолат куйидагилардир: “Кишиларнинг муносабатини яхшилаш учун айтилган ёлғон, урушда айтилган ёлғон, эракнинг хотинига ва хотиннинг эрига ўзаро муҳаббатини (ўрталаридаги муҳаббатни) мустаҳкамлаш (кучайтириш; уларнинг орасини ислоҳ қилиш) учун айтилган ёлғонлар”.

(Бу ерда аёлнинг эрига, эрнинг хотинига ёлғони севгини кучайтириш учун ваъда беришдир. Ўрталаридаги бирор ҳуқуқни бекор қиладиган, бир-бирининг ҳақиқага тажовуз характеридаги ёлғонни яшириш маъносидаги ёлғон эмас. Чунки бундай ёлғонлар мусулмонлар учун ҳаромдир)

Кўллаш мумкин бўлган ёқимли ёлғонларга мисоллар келтирамиз: “Шу кўзлар кўрган энг гўзал аёл сенсан!”, “Шу кунларда кўзимга парилардай кўринаяпсан”...

Кунлаб, ҳафталаб, ҳатто ойлаб умр йўлдошингни мактамайсан-у, унинг жафоси, сенга ранж етказишидан шикоят қиласанми?

Ҳазрати Умар (розияллоҳу анху) нинг ҳузурига бир аёл келди. Эри ундан «Мени севасанми?» деб сўраганида «Йўқ» деб жавоб берибди. Ҳазрати Умар аёлдан «Нега ундай дединг?» деб сўраганида «Қасам ичишимни талаб қилди. Мен ёлғон гапиришни истамадим» деб жавоб қайтарибди. Ҳазрати Умар «Бундан вазиятларда ёлғон гапиришингиз, турмуш ўртоғингизга олижаноблик, эҳтиёткорлик билан муносабатда бўлишингиз лозим. Ҳамма оилалар ҳам

севги асосида қурилмайди. Баъзилари ўзаро муҳаббат ва ислом дини асосида қурилиши мумкин» дейди.

Эркак ҳам, ҳақиқат бўлмаса-да, хотинига «Сени севаман» дейиши лозим. Оллоҳнинг амри билан ҳамма нарса ўзгариб, севиб қолса не ажаб! Қалбларни ўзгартиришга қодир Оллоҳ барча қусурлардан холидир.

ЭР-ХОТИН ЎРТАСИДАГИ МУҲАББАТНИНГ ЭЛЧИСИ

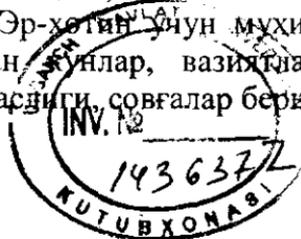
Кўпчиликнинг эътирофига кўра, аёллар атиргулларни ҳуш кўрадилар. Бир жуфт атиргул аёл учун кўп нарсани ифода этади. Моддий жиҳатдан қараганда, гул – оддийгина совға. Аёллар наздида эса, уларга тақдим этадиган гулнинг кадри бебаҳо.

Эркак уйга қайтаётиб бир дона ёки бир даста гул олиб, муҳаббати рамзи сифатида рафикасига тақдим этишни ўйламайдими?

Совға бериш эр-хотин ўртасидаги муҳаббатни орттирувчи муҳим омилдир. У қимматбаҳо бўлиши шарт эмас. Узига тақдим қилинган совғанинг нархига аҳамият берувчи киши унинг маъносини англай олмайди. Бундай инсонлар севги ҳуқуқига эга бўлмаган, моддиятга эътибор берувчи кишилардир. «Оддийроқ совға берилган киши муҳаббатдан камроқ насибадор» дейиш мумкинми? Асло!

Қимматбаҳо совға севгининг даражаси юксак эканлигини англатмайди. Чунки совғанинг баҳоси билан севгининг даражаси ўртасида ҳеч қандай алоқа йўқ. Хасислик бошқа масаладир. Умуман олганда, совға севгининг намойиши, меҳрнинг элчиси, муҳаббатнинг аломатидир. «**Бир-бирингизга совға беринг, ўзаро муҳаббатингиз ортсин**» (Муватта, 16) ҳадисидан ҳаммамиз хабардормиз.

Эр-хотин ўн муҳим ҳисобланган, эрга ҳам кадрли бўлган, кўнлар, вазиятлар бор. Эркак буларни унутиб қўймаслиги, совғалар бериши лозим.

РАФИҚАННИ БИР ХИЛ ҲАЁТДАН ҚУТҚАРИШГА ҲАРАКАТ ҚИЛИШИНГ ЛОЗИМ

Оилавий ҳаётда аксарият аёллар дуч келадиган муаммо ҳаётнинг бир хил, зерикарли бўла бошлашидир. Бора-бора бундай аёлларнинг кўзига дунё тор кўрина бошлайди. Натижада бу ҳолат эри ва оила муҳитига салбий таъсир қила бошлайди.

Бахтли оилавий ҳаётни, рафиқасининг ўзини севишини истаган эркак ҳаётнинг зерикарли бўлишига йўл қўймаслиги лозим.

Оила ҳаётига мазмун киритиш учун қилинадиган ишлар оила, муҳитга кўра фаркланади. Қишлоқ муҳити кўчманчи ёки ўтроқ ҳаётга ўхшамайди. Бадавлат оила камбағал оилага ўхшамайди. Аммо ҳар бирининг умумий томони ва ўзига яраша имконияти бор. Масалан, баъзида саёҳатларга чиқишлари мумкин. Ҳар оила имконияти доирасида манзил танлайди. Бундай саёҳатлар зерикарли ҳаётни озгина бўлса-да, жонлантиради, оилани мустаҳкамлашга хизмат қилади. Эр-хотин ўртасидаги келишмовчиликлар барҳам топиши мумкин. Натижада аёл эрини, оиласини кўпроқ сева бошлайди.

Қариндошларни йўқлаш, уларникида меҳмон бўлиш ҳам оилавий ҳаётга ранг киритувчи омиллардандир. Бундай зиёратлар эвазига савоб олинади. Қолаверса, болалар ҳам бундай борди-келдилардан яхши хулосалар чиқарадилар.

Оилавий ҳаётдаги бир хиллик ва зерикишнинг барҳам топишида эр-хотиннинг Оллоҳ ризоси учун солиҳ амаллар қилиши, фарз ибодатлари, айникса, беш вақт намозни ўз вақтида ўқишидир. Вақтида бажарилган ибодатлар мусулмонларга руҳан ва маънавий жихатдан ҳузур бағишлайди. Пайғамбаримиз ўқиган дуоларни такрорлаш ҳам ғам-қайғу ва хафагарчиликлардан халос этади. Пайғамбаримиз алай-хиссалом шундай дуо қилганлар: «Оллоҳим, ғам-қайғудан

Сендан паноҳ тилайман. Ожизлик ва дангасаликдан, кўроклик ва хасисликдан асрашингни сўраб сиғинаман. Қарзинг тўлаб бўлмас даражада орттиши ва инсонларнинг қаҳридан асрашинг учун Сенга юкинаман». (Абу Довуд, Салавот, 367). Бу дуони эрталаб-кечкурун ўқиган мусулмоннинг ғам-кайғусини Оллоҳ даф қилади.

Аёллардаги зерикашни йўқотиб, ҳаётларини қизиқарли қилиши мумкин бўлган бошқа омиллар ҳам бор. Масалан, янги танишлар орттириш, севган кишисига Оллоҳ ризоси учун севганини билдириш, қилинган, хуш кўрилган эзгу ишларни ёзиб бориш, янги китоблар ўқиш, турмуш ўртоғи ёки дўстида кўрган яхши ўзгаришни макташ, кадрдонлар билан хайрли ишлар, эзгу амаллар қилиш ниятида йиғилиш каби.

РАФИҚАНГ ҚУСУРЛАРИНИ ҚАБУЛ ҚИЛИШИНГ КЕРАК

“Қусурсиз дўст қидирган дўстсиз қолур”.

Жалолиддин Румий

Ҳаётда ҳар хил воқеалар бўлади. Эр-хотин бу узок сафарда бир-бирининг хатолари, камчиликларига гувоҳ бўлади. Шунинг учун эр рафикасининг камчиликларига хайрон бўлмаслиги керак.

Бу қусурлар эркакка малол келиши мумкин. Аммо айна пайтда аёлнинг устун жиҳатлари, мактовга лойик фазилатлари ҳам бор. Бу ижобий жиҳатлар эркакни ҳукм чиқаришга шошилмасликка, рафикасининг фақат камчиликларига қараб фикр юритмасликка чақиради. Рафикасининг яхши-ёмон томонлари, фазилатлари ва камчиликлари бирга олиб каралиши лозим. Бир томонни пеш қилиб, рафикасини айбламаслиги керак.

Оллоҳ «Қуръон»да «Улар билан хушмуомала бўлиб, тинч-тотув яшанглар. Агар уларни ёмон кўрсангизлар ҳам

(сабр қилиб инок ҳолда яшайверинглар). Зеро, сизлар ёмон кўрган нарсада Аллоҳ кўп яхшиликларни қилиб қўйган бўлиши мумкин». (Нисо, 19), дея марҳамат қилади.

Пайғамбаримиз алайҳиссалом «Мўмин эркак мўмина аёлидаги бирор қусур учун жаҳл қилмасин. Зеро, аёлида унга ёқадиган жихатлар ҳам бор» дейдилар. (Муслим, 61).

Ҳар бир эркак камчиликсиз рафиқа топа олмаслигини билиши керак. Рафиқаси, хатолари борлигига қарамай, бошқа аёллардан яхшироқдир. Бунга амин бўлишни истасангиз қоғоз ва қалам олинг. Рафиқангизнинг камчиликлари ва фазилатларини ёзиб чиқинг. Шунда фазилатларининг кўплигини кўрасиз. Турмушда ҳар жихатдан мукамал, идеал умр йўлдоши топа олмаслигингизни билишингиз лозим. Фейл-атвор ҳаммада ҳар хил бўлади. Рафиқангизнинг сизга ёққан ва ёқмаган томонлари бўлиши мумкин. Бу табиий ҳол.

Оилани дўконга ўхшатиш мумкин. Дўконда турли хилдаги, сифати ҳам турлича бўлган маҳсулотлар бўлади. Аммо у ердаги нарсалар кишиларнинг хоҳиши ва таъбига кўра танланган эмас. У ерда сизга ёқадиган ҳар қандай маҳсулотни топа олмайсиз. Истасангиз ва таъбингизга кўпроқ мос келганини танлайсиз. Оилага ҳам шу нуқтаи назардан ёндашсанг бахтлироқ бўласан, ҳаётдан кўпроқ хузурланасан. Умр йўлдошингиз ҳар жихатдан сиз истагандек бўлмаслиги мумкин. Чунки у бошқа муҳитда ўсган. Фейл-атвори ҳам сизникидан фарқлироқ.

Сизга маъқул бўлган ва бўлмаган хислатлари, сизга ўхшаган ва ўхшамаган томонлари бор. Буни қабул қилиб кўникишингиз, ҳаёт билан олишмаслигингиз керак. Ундаги феъл-атворни буткул ўзгартиришга уринмаслигингиз лозим. Бунинг учун узоқ вақт ва сабр талаб қилинади. Сизга хуш келмаган томонларини доимий тарбия, бағрикенглик, хайрихоҳлик билан секин-аста ўзгартириш мумкин.

АҲАМИЯТСИЗДЕК ТУЮЛГАН ВОҚЕАЛАРГА ЭЪТИБОРЛИ БЎЛИШИНГ ЛОЗИМ

Кичик нарсалар йиғилиб-йиғилиб улканлашади. Эр-хотиннинг табиати турлича бўлганидан ораларидаги аҳамиятсиз нарсалар туфайли ҳам муаммолар келиб чиқиши мумкин. Бу муаммолар тезда ҳал қилинмаса, вақт ўтиб тоғдек катталашади ва уни ҳал қилиш қийинлашади. Масалага инсоф билан ёндашувчи кишилар эр-хотин ўртасидаги муаммолар улар табиатидаги фарқлар туфайлигина эмаслигини сезадилар.

Ундай бўлса гап нимада? Буларнинг замирида оддий нарсалар турганлиги эмас. Аксинча, оддийдек туюлган воқеаларни қабул қилиш тарзимиз ва уларга бўлган муносабатимиздир. Рафиқасининг баъзи кичик камчиликларини кўрган эрнинг асабийлашиб, сабрсизлик қилиши, унга танқид ўқларини ёғдириши, уни ўзгартиришга зўр бериб уриниши аёлнинг стресс ҳолатига тушишига сабаб бўлади. Ҳолбуки бундай вазиятларда босиқлик ва хайрихоҳ кўнгил билан хотинининг узрини эшитса, сабр билан иш тутса маълум муддатдан сўнг вазият ўнгланади. Лекин асабийлашиб, тор кўнгиллик қилса асл муаммо бошланади.

Мутахассислар 40000 та ажрашиш ҳолатини тадқиқ қилиб, шундай хулосага келдилар: “Эр-хотинларнинг келишмовчиликлари замирида оддий сабаблар ётади”.

УЙ ЮМУШЛАРИНИ БАЖАРИШДА РАФИҚАНГИЗГА ЁРДАМ БЕРИШИНГ МУМКИН

Уй ишларини бажаришда доим ёрдам беришинг шарт эмас. Лекин рафиқанг ора-сира унга қарашаётганингни кўрса, бундан хурсанд бўлади. Сиздан миннатдорлигини осонгина сезишинг мумкин. Баъзи эркаклар уй ишларини

Фикрлаш тарзи, ақли эри томонидан камситилган аёл эрига хурмат ва муҳаббат кўрсата олмайди. Эркаклар аёлларнинг ақлини заиф, заковатларини паст санайдиларми? «Улар соғлом фикрлай олмайди» деб ўйлайдиларми?

Бундай мушоҳада юритиш тўғри эмас.

Аёлларнинг ақлини хурмат қилиш лозим. Шундай аёллар бор-ки, ақл ва заковат жиҳатидан эркаклардан устундир. Мисол келтиришга эҳтиёж йўқ деб ўйлаймиз.

Ҳазрат Навоий ёзадилар:

Юз туман нопок эрдин яхишироқ,

Пок хотинлар аёғининг изи.

Аmmo шуни эътироф этиш лозим-ки, Оллоҳ таоло аёлнинг закосини эркакларникидан бошқачароқ яратган. Аёл заковати ўзига хос. Бунинг ҳикмати ёлғиз яратганга аён. Бу фарқ балки эркакларнинг ҳаётда фақат ақллари билан ҳукмронлик қилмасликлари, ҳаётни мазмунлироқ қилиш учундир.

Дарҳақиқат, қувноқ, жўшқин аёлларнинг эҳтиросли заковатлари ҳаётга ўзгачалик бахш этади. Эркакларнинг аёл ақли ҳақидаги фикрлари бундан фарқли бўлса, улар дунёқараши тор аёл билан турмуш қуришни ихтиёр этган бўлардилар. Аёлларнинг ўзларига боғлиқ бўлмаган камчиликларини пешлаб айбдор қилиш инсофли кишиларнинг иши эмас. Аксинча эркаклар аёлларни уларга хос ҳислатлари билан қабул қилишлари лозим. Бу ўринда қайд этилиши лозим бўлган бир жиҳат бор. У ҳам бўлса аёлларнинг уй юмушларини бажаришда, фикрда, оилавий ишларни режалаштиришда турмуш ўртоғи билан бирга иштирок этиши, фикр алмашишидир.

Кўпчилик эркаклар «**Аёллар билан маслаҳатлашиб иш тутиш оилани барбод қилади**» деган янглиш фикрдалар. Бу фикр баъзи аёлларга нисбатан тўғри бўлса, баъзиларига нисбатан янглишдир. Эркаклардан соғломроқ фикрлайдиган аёллар саноксиз. Эркаклар уудалай олмаган ишлар

хакида аёллар билан кенгашилганда муаммолар ечими топилган.

Шу ўринда Пайгамбаримиз соллаллоху алайхи васалламнинг рафикалари билан кенгашганлари, шунга мувофик иш тутганларини кўрсатувчи бир мисолни келтиришни ўринли ва етарли деб биламиз: «Худайбия шартномаси тузилиб, ўн йил умра қилмаслик моддаси қабул қилинган, кўпчилик хурсанд бўлмайди. Расулulloҳнинг «Эҳромдан чиқма» амрига бўйсунини истамайдилар. Расулulloҳнинг хафалигини кўрган Умму Салама «Эй Оллоҳнинг расули! Бориб қурбонлик қилинг, улар сизга эргашишади, қурбонлик қилишади» дедилар. Расулulloҳ шундай қиладилар. Бошқалар ҳам шунга эргашадилар.

РАФИҚАНГ ҲАҚИДА ЯХШИ ФИКРДА БЎЛИШИНГ ЛОЗИМ

Эркакнинг ўз рафикаси тўғрисида ёмон фикрда бўлиши хоҳ унинг рафика сифатидаги ҳаракатлари ҳақида бўлсин, хоҳ аёл сифатидаги фаолиятига тааллуқли бўлсин оилавий ҳаётга салбий таъсир қилади.

Инсоний муносабатлар ҳақида шундай гап бор: «Ҳолбуки, улар учун бу ҳақда яъни, фаришталарнинг қайси жинсдан эканлиги ҳақида бирон билим-ҳужжат йўқдир. Улар фақат гумон-тахминга эргашурлар, холос. Аниқ-ки, гумон ҳақиқатдан бирон нарсанинг ўрнига ўтмас!» (Ва-н-нажм, 28).

Иззат-хурматли оила фарзанди окила аёлни танлаб тўғри йўл тутади. Чунки бундай аёлнинг васфи чиройли хулқ ва садокатдир. Шундай фазилатларга эга бўлган рафика ҳақида ёмон хаёлларга бориш, ваҳимали хаёлларга берилиш, уни назорат остида тутиш тўғри эмас. Шундай йўл тутадиган эркакнинг ҳаёти барбодликка маҳкумдир. Эркакнинг рафикасидан ноўрин шубҳаланиши, бўлмагур хаёлларга бориши дуруст эмас. Чунки унинг бу ҳаракатлари

бажариш хурматни камайтиради, гурурга тегади деб хисоблайдилар. Бу нотўғри фикр.

Инсонларнинг энг яхшиси, Одам Ато фарзандларининг мухтарами – пайғамбаримиз алайҳиссалом оиласига нисбатан ҳам инсонларнинг энг яхшиси эди. Яхшилик, эзгулик, ҳикматни ёйишдек мушкул вазифани адо этиш баробарида уй юмушларига ҳам қарашар эди. Пайғамбаримиз ҳақида Ҳазрати Ойша онамиз шундай дейдилар: «У оддий инсон эди. Кийимларини ямар, сигир соғар, ўз ишларини ўзи қилар эди» (Аҳмад бин Ҳанбал, VI, 256). Яна Ҳазрати Ойша онамиз: «Расуллуллоҳ соллаллоҳу алайҳи васаллам оиласига ёрдам берар эди. Намоз вақти келганида масжидга чиқар эди» (Бухорий, Нафақа, 8), деб эслайдилар.

Аёлнинг эрига хизмат қилиши вожиб бўлса-да, эркакнинг рафиқасига кўмаклашиши уларнинг яхши ҳаёт кечираётганлиги аломатидир. Бундай ёрдамлар, айниқса, аёл уй юмушларидан безган пайтдаги кўмаклар эр-хотин ўртасидаги муҳаббат ва хурматини кучайтиради.

ТУЙҒУЛАРНИ БИЛДИРИШДА ХАСИС БЎЛМА

Инсонларнинг энг хасиси рафиқасига бўлган муҳаббатини билдиришда хасислик қилган эркакдир. Рафиқасининг жинсий эҳтиёжини кондиришга аҳамият бермай, фақат ўз нафсини ўйлайдиган эркаклар ҳам хасисдир.

Эркакларнинг рафиқаларининг жинсий эҳтиёжларини кондиришга беписандлик билан қарашлари жинсий номувофиқлик ва бахтсизликка сабаб бўлиши мумкин. Имом Ғаззолий бу хусусда шундай дейди: «Эркаклар бу эҳтиёжларини кондиришгач дарҳол туриб кетмаслиги, рафиқасининг жинсий эҳтиёжларини ҳам кондириши керак. Аёлда кониқиш кейинроқ бўлиши мумкин. Аёлнинг шахватини кўзгаб, унинг эҳтиёжини кондирмасдан кетган эркак рафиқасига азият етказди. Иккаласининг эҳтиёжи ҳам бир

пайтда қондирилса аёл ҳам мамнун бўлади. Эркакларда учрайдиган яна бир хато жинсий эҳтиёжларни қондиришда хотинни қул деб билишларидир.

Жинсий алоқага тайёр ҳолда келиш учун бажариш керак бўлган ишлар бор. Эркаклар рафиқаларига яхши муомала қилишлари, улар билан ҳазиллашишлари, ёқимли ҳаракатлар билан эркалашлари лозим. Шунда улар кўнгилдагидек алоқада бўла оладилар.

Жинсий алоқа пайтида эркаклар рафиқаларига ҳайвонлардек ёпишмасликлари лозим. Аксинча эркалаб ўпишлари, самимий суҳбат қуришлари, турли шаклларда эркалатишлари зарур. Бундай қилинмаган тақдирда эр-хотин ўртасида жинсий совуқлик юзага келиши мумкин. Зеро нозиктаъб аёл жинсий эҳтиёжи қондирилмаганини эрига айтолмайди, натижада муаммолар пайдо бўлади.

Мутахассислар йиллар давомида олиб борилган тадқиқотлар натижасида шундай хулосага келдилар: «Нотинч оилаларнинг энг асосий муаммоси жинсий номувофиқликдир. Агар эр-хотин ўртасидаги жинсий муносабат рисоладагидек бўлса бошқа муаммолар ўзаро келишув асосида ҳал қилинади» (Дейл Карнеги. “Дўст орттириш санъати”).

Шундай маълумотлардан хабардор бўлган эркак рафиқасига бўлган севгисини билдиришда, ўзи каби унинг ҳам жинсий ҳаётдан баҳраманд бўлишига ҳасислик қилишда давом этадими?

РАФИҚАНГНИНГ ФИКРЛАРИ, АҚЛИНИ ҲУРМАТ ҚИЛИШИНГ КЕРАК

Баъзи эркак оилада тинчлик бўлишини истамайди, муаммо чиқаришдан мамнун бўлади. Бу хил эркаклар ҳурматга арзимайди. Чунки ҳурмат икки томонлама бўлади. Бирор кишини ҳурмат қилсанг у ҳам сени ҳурмат қилади. Ҳурмат қилмаган кишингдан ҳурмат кутиш тўғри эмас.

рафикасининг туйғуларини задалайди, ҳақсизликка дучор килади.

Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи васаллам бир ҳадисда сафарга чиққан эркакларнинг хабар бермасдан туриб тунда ўз уйлари эшигини тақиллатишларини ман қилган. Шундан ривоят қилинади: «Расулуллоҳ (с.а.в) сафардан қайтганларнинг рафикаси ҳақида ёмон хаёлга бориб, хиёнатни фош этишга қасд қилиб уйлари эшигини (келишлари ҳақида хабар бермаган бўлса) тунда тақиллатишларини ман қилдилар» («Сунани Термизий»дан).

Пайгамбаримиз хотинининг ёмон иш қилганини исботловчи далил бўлмаган эркакнинг рашкани ҳаром ҳисоблайдилар. Рафикасини ноҳақ ранжитган, жазолаган эркак шубҳаларга асосланиб иш тутган бўлади.

Расулуллоҳ алайҳиссалом марҳамат қилдилар: «Рашкнинг бир тури бор-ки, Оллоҳ яхши кўради, бир қисми бор-ки, хуш кўрмайди. Оллоҳга ёқадигани – кишининг ёмон иш бўлганига асосли далил бўлганда ҳис қилинадиган рашқдир. Оллоҳга хуш келмайдиган рашқ кишининг шубҳаси бўлмай, гуриб кизганишидир» (Абу Довуд, 114; Насоий, Закоат 66, 5, 78).

Шайтон эркаклар кўнглига қандай васвасалар солиши мумкинлигини, уларни рафикалари ҳақида ёмон хаёлларга боришга ундашини, шубҳалар гирдобига ташлашини кўриб турибмиз. Эркаклар шайтон измига кириб бегуноҳ рафикалари ҳақида ёмон хаёлларга борсалар оила хавф остида қолади.

Ёмон хаёлга борганда энг кийини шу фикрдан қутулишдир. Бошқалар ҳақида бир марта ёмон фикрга борган киши уларнинг бегуноҳлиги ҳақида минг битга исбот бўлсада миясиданги фикрлардан халос бўла олмайди. Шунинг учун Оллоҳ таоло «Ҳолбуки уларнинг бу хусусда ҳеч қандай маълумотлари йўқ. Улар фақат ёмон фикрларга, шубҳаларга асосланадилар. Бу эса ҳақиқат дегани эмас» (Ва-н-нажи, 28) деган кўрсатмани беради.

Пайгамбаримиз ҳам «Шубҳа, ёмон фикрдан сақланинг. У сўзларнинг энг ёлғонидир» дейдилар (Бухорий, Никоҳ, 45, Муслим, Бирр, 28-34)

РАФИҚАНГГА УНИНГ ЭНГ ЯХШИ УМР ЙЎЛДОШИ ЭКАНЛИГИНИ ХИС ЭТДИРИШИНГ КЕРАК

Баъзи эркаклар рафикаларига кўпроқ насихат қилиш уларда ижобий ўзгаришларни пайдо қилишига, камчиликларни тузатишларига ишонадилар. Аммо кўп ўтмай зорлана бошлайдилар: *«Рафиқамнинг нуқсонларини тузатишга шунча ҳаракат қилдим, аммо ҳеч нарсани ўзгартира олмадим»*. Бунинг сабаби нима?

Бундай эркаклар рафикаларига қандай муносабатда бўлишни, тўғрироғи, инсонларнинг камчиликларини қандай тузатиш кераклигини билмайдилар. Ҳар қандай кишининг ҳаракатларини ҳадеб танқид қилаверсангиз у ўзгаради деб ўйлайсизми? Йўқ, албатта. Танқид қилинган киши ҳам ўзини ҳимоя қилишга ҳаракат қилади, албатта.

Бахтли яшашни истасанг рафиқангни мақта, унинг энг зўр умр йўлдоши эканлигини ҳис этдир. Кейин хатоларини тузатишга ўтсанг бўлади. Шунда кутилган натижага эришасан. Ўртангиздаги мухаббат ва ҳурмат ҳам ортади.

РАФИҚАНГНИНГ ҚОБИЛИЯТЛАРИНИ ЮЗАГА ЧИҚАРИШИГА ЁРДАМ БЕРИШИНГ КЕРАК

Турмуш ўртоғингнинг иктидорига аҳамият бериб, кизиккан нарсалари билан шуғулланишига имкон яратасанми? Шунинг ёдда тут: инсон хуш кўрган, кизиккан нарсаларини қилишга ёрдам берганларни севади, кадрлайди.

Баъзи эркаклар рафикасининг қобилиятини менсимай, ерга урадилар. Бундай қилиш ақлсизликдир. Бундай эркаклар инсонлар билан қандай мулоқат қилишни билмайдилар.

Сизга арзимасдек кўринса ҳам рафиқангизнинг иктидорини ҳурмат қилишингиз, унинг кизикишларини қўллаб-қувватлашингиз лозим. Бу масалада пайғамбаримиздан ибрат олсангиз арзийди. Рафиқаси ҳазрати Ойшанинг ёши анча кичик бўлишига қарамай, унга беписандлик қилмаганлар, у қилмоқчи бўлган ишларга моне бўлманглар. Масалан, улар югуриш бўйича мусобакалашишган: бир гап пайғамбаримиз, бошқа сафар рафиқалари ютганлар.

Куйидаги ҳадис пайғамбаримизнинг рафиқаларига нисбатан қанчалик эътиборли, хайрихоҳ бўлганликларини кўрсатади. «Пайғамбаримиз Табук ёки Ҳайбар мухорабасидан қайтдилар. Ҳазрати Ойшанинг нарсалари кўйилган жавоннинг усти ёпилган эди. Шамол эси ва Ҳазрати Ойшанинг ўйинчоқлари кўришиб қолди. Шунда пайғамбаримиз «Эй Ойша, булар нима?» деб сўрадилар. Ойша онамиз «Қизларим» деб жавоб бердилар. Ҳазрати пайғамбаримиз ўйинчоқлар орасида икки қанотли от кўрдилар. «Кўғирчоқлар орасидаги нима?» деб савол берганларида «От» деган жавоб бўлди. Ҳазрати пайғамбаримиз «Устидагилар нима?» деб сўрадилар. Ҳазрати Ойша «Қанотлари», дедилар. Ҳазрати пайғамбар «Отнинг қанотлари бўладими?» деганларида Ҳазрати Ойша Ҳазрати Сулаймон отлари билан боғлиқ оятлар орқали жавоб қайтардилар. Ҳазрати Ойша шундай эслайдилар: «Буни эшитган пайғамбар ҳазратлари кулдилар. Ҳатто озик тишларини ҳам кўрдим» (Абу Довуд, Обод, 62)

Рафиқангизнинг болаларча ҳаракатлар билан бандлигини кўрсанг, у билан ҳазиллашасанми ёки калақа қиласанми?

Қадрли эркаклар! Ҳар бир кишининг кизикиши ўзи учун жуда қадрлидир. Инсонлар шу кизикишлари орқали ўзликларини топадилар, бахтга интиладилар. Рафиқангизнинг қобилиятларини ривожлантиришга тўсик бўлсангиз, кизикишларини мазах қилиб камситсангиз, унга чексиз қувонч, бахт берувчи завқдан жуфтингизни маҳрум қилган бўласиз. Бунга ҳаққингиз йўқлигидан ташқари бундай муносабат орангизга нифоқ солади. Генри Жеймс бу масалада

шундай маслаҳат беради: *«Инсонлараро муносабатда ўрганишингиз керак бўлган илк нарса уларнинг қизиқишлари, сеvimли машғулотларига қарши чиқмаслигингиздир. Агар қарши чиқсангиз, сизга ҳам худди шундай қарши чиқилади»* (Д.Карнеги. “Дўст орттириш санъати”).

РАФИҚАНГНИНГ ҲАЙЗ КУНЛАРИДАГИ ВА ҲОМИЛАДОРЛИК ПАЙТИДАГИ РУҲИЙ ҲОЛАТИГА ЭЪТИБОРЛИ БЎЛ

Баъзи пайтларда аёлларнинг руҳий ҳолати кескин ўзгаради. Феъл-атворларида салбий ўзгаришлар кузатилади. Айниқса хайз кунлари ва ҳомиладорлик вақтида. Ҳомиладорликнинг дастлабки ойлари айниқса аҳамиятли. Бу вақтларда аёлларни оғриқлар, санчиқлар безовта қилади. Шу сабабли эркаклар бу боскичларда рафикаларининг руҳий ҳолатларига эътиборли бўлишлари, уларнинг эътибор ва ёрдамга муҳтож эканликларини англашлари лозим.

Ҳомиладорлик аёл учун табиий ходиса ҳисобланади. Лекин гормонал мувозанат ўзгарган бу даврда кўпгина жисмоний ва руҳий муаммолар келиб чиқиши мумкин. Ҳомиладорликка руҳий жихатдан тайёр бўлган аёлда бу жараён енгилроқ ўтишини таъкидловчи мутахассислар эркакнинг қўллаб-қувватлаши, самимий муносабати аёлга далда бўлишини илова қиладилар.

Шу билан бирга ҳомиладор аёл яшаётган руҳий-ижтимоий муҳит ҳам муҳим аҳамиятга эга. Аёлнинг ҳомиладорлиги оила ҳаётига ўзгаришлар киритади, отага янги масъулиятлар юклайди. Аёлнинг ўз-ўзи билан оворалиги эркакка рад этишдек туюлиши мумкин. Эркак шу вазиятда оқилона йўл тута олса аёл ҳам ҳомиладорлигига осон кўникади.

Аёллар хайз вақтида жисмонан ва руҳан таъсирчан бўлиб қолади. Буни тўғри қабул қилиш лозим. Аёллар хайз муддатида тозалик ва гигиена коидаларига кўпроқ аҳамият беришлари, тез-тез ювиниб, атрофдагиларни безовта қил-

маслик чораларини кўришлари лозим. Ҳайз кўраётган аёл билан жинсий алоқа қилишнинг таъқиқланиши аёлнинг жисмоний ва рухий саломатлиги учун ниҳоятда муҳим бўлган тadbирдир. Бу давр турли рухий зўриқишлар, микроб ва касалликлар юктириш хавфи бўлган даврдир. Ҳайз тугагач аёл ғусл қилиши шарт.

Хулоса қилиб айтганда, рафиқангизнинг оғир кунларидаги рухий ҳолатига диққат этинг. Бу вақтда ниҳоятда сабрли бўлиб, рафиқангизга қийин бўлган ишларда ёрдам беришингиз лозим.

ФАРЗАНДЛАРНИ ПАРВАРИШЛАШ ВА ТАРБИЯЛАШДА РАФИҚАНГГА КЎМАК БЕРИШИНГ ЛОЗИМ

Болаларни парваришлаш ва тарбиялашда турмуш ўртоғига ёрдам бериш уят иш эмас. Болаларга қараш осондек туюлса ҳам аслида машаққатлидир. Айниқса ишлайдиган она ёрдамга муҳтож бўлади. Чунки унинг масъулияти кўпроқ, ёлғиз ўзи болаларни ва ишни удалаши қийин. Болалар парвариши ва тарбияси билан шуғулланиш отанинг эркак сифатидаги ҳурматига зиён етказмайди. Қолаверса, отанинг болаларга нисбатан бўлган жисмоний ва рухий эҳтиёжи қондирилади ва улар билан бахтиёр эканлигини айтиш имкони туғилади.

Аёлнинг ўзи касал бўлганида ҳам, болалари хасталанганида ҳам турмуш ўртоғининг ёрдамига муҳтож бўлади. Эркак касал болаларини парваришлайётганида умр йўлдоши ёрдам бермасдан қўл ковуштириб ўтирибди деб ўйламаслиги керак. Зеро фарзандлар унинг ҳам болаларидир. У ҳам дилбандларини ҳар жикатдан баркамол қилиб тарбиялашга масъулдир.

Ҳар бир ота рафикаси ишда ёки касал бўлган пайтларида болалар парвариши ва тарбиясини ўз зиммасига олиши лозим. Бу вазифани чин кўнгилдан адо этиб оила қувончи ва охират саодатига ноил бўлсин.

РАФИҚАНГНИНГ ОИЛА АЪЗОЛАРИГА ИЗЗАТ- ИКРОМДА БЎЛ, РАФИҚАНГНИ УЛАРНИ ЙЎҚ- ЛАШДАН МАҲРУМ ҚИЛМАСЛИГИНГ ЛОЗИМ

Қариндошлик ришталари жуда кучли ришталардир. Қариндошлик ришталари билан ўзаро меҳр-муҳаббатни кучайтириш, севги ва самимиятни ёйишни нақадар яхши!

Икки оила қариндош бўлгач, ёшлар уларни ажратмай ҳар икки оиладаги амакиларни «амаки», аммаларни «амма», холаларни «хола» деб атайдилар. Қариндошлик ришталари мустаҳкамланади. Бу ришталарни кадрловчи эркак аввал бошдан рафикасининг оиласи билан яхши муносабатда бўлиши, уларни иззат-икром қилиши, турмуш ўртоғини ҳам эзгуликка ундаши, унинг оила аъзоларини бориб кўришига монелик қилмаслиги лозим. Чунки улар рафикасининг оила аъзолари ва рафикасига уларнинг кўп меҳнатлари сингган, ҳақлари кўп.

Қариндошлик ришталарини узган эркаклар Оллоҳ таолонинг амридан узоқлашгандир. Уларнинг фақат ўзлари эмас, оиланинг бошқа аъзолари ҳам қариндошлик ришталарини узишга маҳкум бўладилар. Душманлик ва нафратга сабаб бўлса қариндошликнинг нима нафи бор? Рисоладаги эркак қариндошлик, қуда-андалик ришталарини мустаҳкамлашга хизмат қилади. Инсонлар ўртасида севгининг ёйилишига ҳаракат қилади. Ажратиш, бўлиниш, узоқлашишларга йўл қўймайди. «Агар (иймондан) юз ўгирсангизлар, якин-ки сизлар Ерда бузғунчилик қилурсизлар ва қариндош-уруғларингиз (билан ҳам алоқаларингиз)ни узурсизлар!» (Муҳаммад, 22).

Қариндошлик ришталарини узиш ер юзида фасод чиқаришдир. Эркак киши ер юзида фасод чиқаришдан хурсанд бўлиши мумкинми?

ДАСТУРХОНДА РАФИҚАНГ БИЛАН БИРГА ОВҚАТ ЕЙИШГА ҲАРАКАТ ҚИЛ

Баъзи эркаклар доим иш билан машғул бўладилар. Азбаройи бандликларидан уйда овқатланишга имконлари бўлмайди. Рафиқалари билан бирга камдан-кам тамадди қиладилар. Бундай ҳолат кўнгилхираликларга сабаб бўлиши мумкин. Эркак кунда камида бир маҳал оила аъзолари билан бирга тамадди қилиши, суҳбатлашиши лозим. Бир амалдан кўриладиган наф катта. Эр-хотин ўртасидаги, ота-она ва болалар ўртасидаги, болаларнинг ўртасидаги самимият ва меҳрнинг ортиши фикримиз исботи.

Овқат тановул қилиб суҳбатлашишнинг гашти ўзгача. Ҳар бир киши бирор нарса дейди. Кун бўйи бўлган воқеалар таҳлил қилинади, қувончлар баҳам кўрилади.

Ота-она болаларининг яхши-ёмон томонлари, ютук ва муаммоларини ўрганадилар, биргалашиб счим излайдилар. Эркаклар рафиқаларининг дардиҳолларини тинглайдилар. Улардан узр сўраш, яхши ишларини тақдирлаш, илтифот кўрсатиш фурсатига эга бўладилар. Аёллар ҳам эрларининг ишдаги муаммолари, муваффақиятларидан хабардор бўладилар, уларни қадрлашларини билдирадилар, бирор нарса сўрашдан олдин чуқур мулоҳаза қилиб кўрадилар.

РАФИҚАНГНИ МАҚТАШИНГ ЗАРУР

Рафиқангга айтган ширин сўзларинг, мактовларинг муҳаббат ва бахт шаклида ўзингга қайтади. Гарчи бу ҳақиқатни билганлар кўп бўлса-да, амал қилувчилар оздир.

Уйга келганингда кўрасан-ки рафиқанг гўзал либосларини кийиб, чиройли пардоз қилган. Лекин сен рафиқангнинг сен учун қилган бу ҳаракатига беписандсан! Аслида бу – қадрланиши лозим бўлган амал. Аёл эркакдек бўла олмайди. Сен бирпасда кийиниб, маъқул бўлган атирни сешиб ке-

таверасан. Буларнинг бари беш дақиқа вақтинги ҳам олмайди. Аммо рафиқангнинг ўзига қарши учун анчагина вақт талаб қилинади. Жуфти ҳалолнингнинг сен учун, сенга чиройли кўриниш учун қилган ҳаракатларини кўрмасликка олиб, индамасанг унинг дилини ранжитасан, паришон қиласан. Унинг чиройли, ярашикли кийимларини мақташни, сен учун ясанишини рағбатлантиришни қандай қилиб унутишинг мумкин? У сендан ҳеч бир мақтов, яхши сўз эшитмагани ҳолда ундан шуларни умид қилишинг тўғрими?

Мақтов, эътироф, ширин сўзлар аёлларнинг хаёлини ўғирлайди. Улар эрининг амрига мунтазир бўладилар, у билан жон деб ёлғиз қоладилар.

Рафиқангни мақташни ўрган. Унинг инсоний фазилатлари, устун жиҳатларини унга ёқадиган шаклда мақташинг лозим. Уни мақтаганда ошириб юбориб ранжитиб қўйма.

РАФИҚАНГНИНГ СИРЛАРИНИ САҚЛАШИНГ ЗАРУР

Сир сақлаш фақат аёлларнинг вазифаси эмас. Эркаклар рафиқаларининг сирларини асло очмасликлари зарур. Сирларнинг очилиши уларнинг иккаласига ҳам зарар келтириши мумкин. Энг ёмони эр-хотин ўртасидаги интим ҳаёт тафсилотларини гапириб юришдир. Бу шайтоний ҳаракатдир. Имони бут эркак бундай қилмайди. Мусулмон эркак бундай нарсалар ҳақида гапирмайди.

Расуллулох алайҳиссалом бу масалада шундай дейдилар: «Қиёмат кунида Оллоҳ хузурда сўраладиган энг оғир омонат эр-хотин ўртасидаги омонатдир. Эркакнинг рафикаси билан жинсий муносабати сирларини очилиши энг катта хиёнатлардандир» (Муслим, Никох, 123, Абу Довуд, Одоб, 37)

Ул зот барча саҳобалари ва бизларни жинсий ҳаётга тааллуқли сирларни очишдан қайтарганлар: «Турмуш ўртоғи

билан нималар қилганини айтиб берувчи аёллар ёки эркаклар бор». Бу сўзлар эркак-аёллар иштирокидаги анжуманда айтилгандир. Шунда ҳамма жим бўлиб қолибди. Бир аёл ўрнидан туриб: «Ҳа, эй Оллоҳнинг Расули! Баъзи аёллар, баъзи эркаклар шундай қиладилар» дейди. Расуллулоҳ алай-ҳиссалом аёлнинг бу сўзидан сўнг: «Бундай қилманглар. Бу эркакнинг урғочи шайтонга дуч келиб, инсонлар кўзи ўнгида у билан алоқа қилгани кабидир» дейдилар. (Аҳмад бин Ҳанбал, Муснад)

РАФИҚАНГНИНГ ҲАҚҚИГА АСЛО ХИЁНАТ ҚИЛМАСЛИГИНГ КЕРАК

Инсонга ҳуқуқларининг ўзгалар томонидан поймол этилишини кўришдан ортиқ азоб йўқ. Айниқса бундай ҳаракат яқин кишилари томонидан қилинса севги ва ҳурмат ўрнини нафрат эгаллайди.

Ҳаким бир Муовия отаси Муовия ҳақида ривоят қилади: «Эй Оллоҳнинг расули! – дедим, – бизнинг устимизда рафиқаларимизнинг қандай ҳақлари бор?» Расуллулоҳ алай-ҳиссалом «Ўзинг еганда унга ҳам едиришинг, кийганинга унга ҳам кийдиришинг, айбини юзига солмаслигинг, уни ёмонламаслигинг, уй ичидан бошқа жойда уни ёлғиз қолдирмаслигинг» (Абу Довуд, Никоҳ 42)

Моддий кучи ва имконияти бўлгани ҳолда рафиқасининг ейиш, ичиш, кийиш каби эҳтиёжларини қондирмаган эркак унинг ҳуқуқини поймол қилган бўлади. Аёлни ноҳақ ёмонласа унга зулм қилган бўлади. Бундай эркак аёлдан ризолик тилаши ва ножўя ишларини такрорламаслиги керак. Токи Оллоҳ уни кечирсин.

Ҳуқуқлар масаласида шуларни илова қилишимиз мумкин. Эркаклар рафиқаларининг молларни асрашлари, исроф қилмасликлари лозим. Рафиқаларининг изнисиз уларнинг молларини ишлатмасликлари зарур. Аёлнинг розилигисиз

унинг молидан бирор нарса олиш ҳалол эмас. Инсоний эҳтиёжларни кондириш учун рафиқаларининг мулкани рухсатсиз ишлатган эркаклар умр йўлдошларига зулм қилган, ҳуқуқларини оёқости қилган бўладилар. Турмуш курганда аёлга берган маҳрини олиб еган ва қайтиб бермаган эркак зино қилган каби бўлади.

КЎП ХОТИНЛИК МАСАЛАСИ

Оятда бирдан ортиқ аёл билан турмуш куриш мумкинлиги тўғридан-тўғри эмас, бошқа муносабат билан (етимларнинг ҳаққини ҳимоя қилиш ҳақида сўз борганида) айтилганлигини тўғри тушуниш керак. Оятнинг асосий мавзуси етим қизларни оғир ҳаёт шароитидан қутқаришдир. Кўп аёлга уйланиш масаласи эса асосий эмас, иккинчи масала сифатида зикр этилмоқда.

Кўп хотинликка рухсат берилиши баъзи аёлларнинг ҳурматини сақлаш учун бўлганлигини эътироф этувчилар ҳам бор. Бу рухсат аёллар сони эркакларникидан кўп бўлган жамиятларда аёлни фахш ботқоғига ботишдан асрамоқда, шу зайдда унинг орияти, ҳурматини сақлаб қолмоқда. Кўп хотинлилик аёлнинг фарзанд кўра олмаслиги, аёллик вазифаларини бажаришга имкон бермайдиган хасталикка учраши, урушлар оқибатида эркакларга нисбатан аёллар сонининг ортиб кетиши каби ҳолатларда тўғри эканини таъкидловчилар ҳам бор.

Бундай никоҳларда эркаклар умр йўлдошларига адолатли бўлишлари шарт. Эр ўз имконияти даражасида нафақа, кийим, бошпана каби моддий эҳтиёжлар билан боғлиқ масалаларда адолатли бўлиши лозимлиги оятда келтирилган. Шу ўринда севгида адолат ва тенглик бўлмаслиги, бир эркакнинг барча хотинларини бирдек севиши мумкин эмаслиги, улардан бирига руҳан яқинроқ бўлишини тўхтатиб бўлмаслигини даъво қилувчилар бор. Ҳозирда кўпхотинли

эркаклар рафикаларига тенг муносабатда эмасликларига гувоҳ бўламиз. Бу очик-ойдин зулмдир. Эрининг зулми аёлга оғир ботади. Зулм чекканларнинг дуоси қабул бўлишини унутмаслик лозим. Кўпхотинли эркаклар рафикаларининг дилини оғритиб, қарғиш олмасликлари лозим. Бу масалада Оллоҳдан кўркиш керак.

Умр йўлдошларига адолатли муносабатда бўлишнинг ажойиб намунаси пайғамбаримизнинг ҳаётларидир. Пайғамбаримизнинг кўп аёлга уйланишларида ҳикмат ва сабаблар бор. Бунинг изоҳи узоқ давом этади. Пайғамбаримиз Ҳазрати Хадича онамизга уйланганларида йигит эдилар. Ҳазрати Хадича онамиз эса бева аёл эди. Пайғамбаримиз (с.а.в) умр баҳорини у билан ўтказган, бахтиёр эди. Умр йўлдошлари орасида адолатсизлик қилмаганлар. Ҳазрати Ойшани жуда севсалар-да бошқаларига адолатсизлик қилманглар. Бирор жанг ёки сафарга кетадиган бўлсалар қуръа ташлар эдилар, қуръада ютган рафикасини олиб кетар эдилар. Охириги марта хасталанганларида Ҳазрати Ойшанинг ёнларида қолиши учун бошқа рафикаларидан руҳсат сўраганлар. Буларнинг барчаси пайғамбаримизнинг рафикаларига адолатли муносабатда бўлганликлари, уларнинг ҳақларига қанчалик риоят этганларини кўрсатади.

РАФИҚАНГ БИЛАН ЯХШИ МУНОСАБАТДА БЎЛИШИНГ, ОИЛАНГНИ КЎНГИЛДАГИДЕК ТАЪМИНЛАШИНГ ЛОЗИМ

Эркакнинг рафикаси билан яхши муносабатда бўлиши унинг меҳрини янада орттиради. Яхши хулқли, ахлокли эркак билан умр йўлдоши орасида қандай муаммо юзага келса ҳам ораларида нафрат бўлмайди. Бошқача қилиб айтганда, турмуш ўртоклари бундай эркаклардан нафратланмайдилар.

Инсонларнинг энг яхшиси умр йўлдошларига хайрли бўлган, улар билан яхши келиша олган эркаклардир. Расу-

лulloҳ соллalloҳу алайҳи васаллам шундай марҳамат қиладилар: “Сизнинг энг яхшиларингиз оиласига энг хайрли бўлганингиздир. Мен эса оиламга нисбатан сизнинг энг хайрли яхшингизман». (Ибн Можа. Никоҳ, 50; Доримий. Никоҳ, 55). Пайғамбаримиз бизга аёлларга яхши, муносабатда бўлишни тавсия этганлар. Бу ул зотнинг вафотидан олдинги Видо хутбасида барча мусулмонлар шохидлигида умматига берган сўнги тавсияларидир. Бу тавсиянинг айнан шундай шароитда берилиши ҳам унинг нақадар муҳимлигини кўрсатади. Расулulloҳ шундай марҳамат қиладилар: «Аёлларга нисбатан яхши муносабатда бўлинг... Уларга яхши муомалада бўлишдан бошқасига ҳаққингиз йўқ, токи улар ёмонлик қилмасинлар. Агар қилсалар ётоқларини тарк этинг, салгина уринг. Сизга итоат қилсалар ҳақларига хиёнат қилишга баҳона қидирманг. Биласиз-ки, аёлларнинг сизнинг устингизда ҳақлари бор, сизнинг ҳам уларнинг устида ҳақларингиз бор. Улар устидаги ҳақингиз – хотинларнинг оила шарафини сиз ёқтирмайдиган ҳеч бир кимсага оёқ ости қилмасликларидир.

Уларнинг сизнинг устингиздаги ҳақлари егулик ва кийим масалаларида уларга яхши қарашингиздир».

Яхши яшаш жуфти ҳалолига азият бермаслик, унинг еб-ичиш, кийим, бошпанага бўлган эҳтиёжини имкони даражасида қондириш, турмуш ўртоғи ва болаларига ҳасислик қилмасликни талаб қилади.

Оила учун қилинган харжлар диний буйруқ бўлганлиги учун эркакка савоб ёзилмайди деб ҳисобловчилар ҳам бор. Асло ундай эмас. Рафиқаси учун қилган харажати эвазига эркак катта савоб олади. Пайғамбаримиз с.а.в, шундай марҳамат қиладилар:

«Инсоннинг сарфлаган энг фазилати динор пули болачақаси ва Оллоҳ йўлига бағишланган ҳайвонга сарфлаган ва яна Оллоҳ йўлида ўртоғига сарфлаган динор ва пулидир». (“Сунани Термизий”дан). Пайғамбаримиз алайҳиссалом таъ-

кидлайдилар: «Бола-чақага сарфлаган ҳар нарсанг муҳаққах садақадир» (Муслим, 8).

Пайғамбаримиз оиласи ва болаларининг эҳтиёжларига бефарқ бўлган бир одамни шундай огоҳлантиргачилар: «Таъминлашга масъул бўлган киши оила аъзолари ҳақларига рия этмасе гуноҳга ботади» (Абу Довуд. Закоат, 45. Аҳмад бин Ханбал, 2F160,193, 195). Эркак оила аъзолари эҳтиёжларини кондиришга бепарво бўлмаслиги, қурби етганича уларнинг яхшироқ яшашига ҳаракат қилиши, Оллоҳ ўзига берган ризқни уларга сарфлар экан, ҳасислик қилмаслиги лозим. «Қуръон» да шундай буюрилган: «Бой-бадавлат киши ўз бойлигидан (яъни, бойлигига ярашадиган) нафақа берсин. Кимнинг ризқи танг қилинган (камбағал) бўлса, у холда Оллоҳ ўзига адо этган нарсадан (яъни, ўз холига яраша) нафақа берсин. Оллоҳ ҳеч бир жонни ўзи унга ато этган (ризқ-рўз)дан бошқа нарсага таклиф этмас (яъни, ҳар бир инсон фақат Оллоҳ ўзига ато этган ризқдан инфоқ қилишга таклиф қилинур). Оллоҳ танглик – камбағалликдан кейин енгиллик-бойликни ҳам пайдо қилур» (Талоқ, 7).

ТУРМУШ ЎРТОҒИНГНИ ҚАНДАЙ ҚИЛИБ “ЭНГ МУНОСИБ РАФИҚА” ҚИЛА ОЛАСАН?

Баъзи эркакларнинг миялари “Энг муносиб рафиқа” фикри билан банд ва улар “Рафиқам менга энг муносиб рафиқами?” деб ўз-ўзларидан сўрайдилар. Тадқиқотчилар “энг муносиб рафиқа” ёки “энг мос аёл” фикри болаларча ҳаёлотдан бўлак нарса эмаслигини эътироф этиб, шундай дейдилар: “Зехнингизда жонлантирган, лекин узок вақтдан буён кўрмаган ёки аслида йўқлигини билган бирор сурат ҳақида ўйланг... Мана шу сиз излаган идеал рафиқа намуна-сидир. Сизга бу суратга қарай олиш кучи берилганда эди, ўша рафиқа эга бўлган фазилатларнинг ота-онангизда, айникса онангизда мужассам эканлигини ва гўё уларга кара-

ганингизни кўра олар эдингиз. Мана сиз касал бўлганингизда рафиқангиздан онангизнинг меҳри, эътиборини кутасиз. Гапнинг кискаси, тушларингиздаги умр йўлдоши сиз истаган, хаёл қилган рафикадир». Бундай рафикани ҳаётдан қидриб топа олмайсан. Сен ундан қидирган меҳр-муҳаббат, эътиборни у ҳам сендан кутади. Сен идеал турмуш ўртоғини хаёл қилганингдек, у ҳам шундай орзулар оғушида яшайди. Энг тўғри йўл хаёлларни қўйиб, ҳақиқатга юз буришдир. Ҳар бир онага табиат битмас-туганмас меҳр, сабр берган. У дилбандини ўзидан устун қўяди, унга бажонидил хизмат қилади. Оллоҳ уларни шундай яратган. Сен шундай туйғуларни бермай туриб ундан кутишга ҳақлимисан? Онанг сен қилган янглиш ҳаракатни узр сўрамасанг ҳам кечиради. Лекин рафиқанг сал нарсага сендан ранжиши мумкин.

Шунинг учун эркаклар хаёл дунёсида яшаб, ҳақиқатдан узоклашмасликлари лозим. Эркак нима қилса, канча қидирса ҳам идеалидаги рафикани топа олмайди. Бу ҳақиқатни тан олмаган эркакнинг ҳаёти хароб бўлади, бой берганларини қайтиб ололмайди. Аслида турмуш ўзаро олиш-беришдир. Рафиқангдан канчалик эътибор, меҳр, илтифот кўрсанг унга ҳам шундай муносабатда бўласан.

Хулоса қилиб айтганда, мўъжиза кутманг! Энг муносиб томон сиз бўлинг. Олишни истасангиз беришингиз кераклигини унутманг.

ОЛЛОҲГА ҚУЛЛИК ВАЗИФАЛАРИ ВА ҲАР ҚАНДАЙ ИБОДАТГА РАФИҚАНГГА ЁРДАМЧИ БЎЛИШИНГ КЕРАК

Эр-хотин ўртасидаги бахтни умрбоқий қилган омил. Оллоҳга тоат-ибодат қилишда бир-бирига ёрдамчи бўлиш, биргаликда ибодат қилиш учун маълум вақтни тайинлашдир. Масалан, «Қуръони Карим» ни ўқиш учун бирор

вақтни белгилашлари мумкин. Буни ҳар куни маълум вақтда килсинлар демокчи эмасмиз. Кундалик юмунларини бажаргандан сўнг маъқул бўлган вақтда Оллоҳнинг китобидан бўлимлар ўқишларини назарда тутяпмиз. Тунда эр-хотин бир-бирини уйғотиб, икки ракат намоз ўқишлари Оллоҳ ризосига эришиш учун, ибодат қилишлари натижасида Оллоҳ таоло улар ўртасидаги мухаббатни орттиради, ҳаётларини барокатли қилади, кўнгилларни сабоҳатга тўлдирди. Булар бу дунёдаги фойдалардир. Охиратда Оллоҳ уларга катта мукофотлар беради. Пайғамбаримиз алайҳиссалом шундай марҳамат қиладилар: «Кимки тунда туриб, хотинини уйғотса, биргаликда ёки бир ўзи икки ракат намоз ўқиса Оллоҳни кўп зикр этган эркак ва аёллар сирасида саналади».

Абу Хурайрадан ривоят қилинган ҳадиси шарифда пайғамбаримиз шундай марҳамат қилинади: “Оллоҳ шу кишига раҳмат билан муомала қилади: у тунда туриб намоз ўқийди, хотинини ҳам уйғотади, у ҳам намоз ўқийди агар хотини ухлайверса юзига сув сениб уйғотади. Оллоҳ тунда туриб намоз ўқиган, эрини уйғотган аёлга раҳмат назари билан қарайди. Эри ҳам намоз ўқийди. Агар у ухлашда давом этса юзига сув сениб уйғотади”.

Нега Оллоҳга тоат-ибодатда, эзгулик йўлида бир-биримизга ёрдам бермайлик? Шу саволга жавоб топишимиз зарур. Оллоҳ таоло Исмоил ҳақида шундай дейди: «У ўз аҳли умматини намоз ва рўзага буюрар эди. У Парвардигори наздида рози бўлинган киши эди» (Марям, 55). Тангри таоло шундай буюради: «Эй мўминлар, сизлар ўзларингизни ва аҳли оилаларингизни дўзахдан сақлангиз-ки, унинг ўтинчи одамлар ва тошлардир, у дўзахнинг устида қаттиқдил ва қаттиққўл, Оллоҳ ўзларига буюрган нарсага итоатсизлик қилмайдиган, факат ўзларига буюрилган нарсани қиладиган фаришталар турур» (Таҳрим, 6).

УЙДАН УЗОҚЛАШМАСИНГ КЕРАК

Кўпчилик эркаклар қахвахоналар, турли клубларда оилавий муҳитдан, уйдан, болалардан ва муамолардан узоқлашиш учун шундай ерларни афзал кўрадилар. Эркакнинг шундай ҳаракатлари давом этаверса, буни уйдан қочиш деб қабул қилиш керак. Бу ҳам эр-хотин ўртасидаги муносабатга совуқлик солади. Улар бир-биридан узоқлаша бошлайдилар. Натижада муамолар янада кўпайиб, ҳал қилиб бўлмайдиган даражага етади. Оддийгина нарсалар ҳам муаммога айланиши мумкин. Осон ҳал қилиш мумкин бўлган муаммолар йиғилиб-йиғилиб, забт этиб бўлмас тоққа айланади.

Эй эркаклар: Сизга уйдан қочиш эмас, муаммоларга кўкрак кериш ва рафиқангиз билан елкама-елка туриб, муаммолар ечимини излашингиз керак. Орангизда муаммолар бор бўлса улар катталашиб кетмаслиги учун оқилона йўл тутинг, ечим қидиринг.

Эй мухтарам умр йўлдоши! Ҳал қилиш мушкул бўлган муаммолар ўртангизда ғов бўлиб турган бўлса рафиқанг билан ҳамкорликда бу ишни уддалашга ҳаракат қилишинг лозим. Астойдил уринсанг, оилавий ҳаётинг янада кўнгилли, мазмунли бўлади. Бир саҳоба Пайғамбаримизга савол берди ва шундай жавоб олди: «Эй Оллоҳнинг Расули? Рафиқамизнинг бизнинг устимиздаги ҳақлари нималар?» – «Ўзинг еганингда унга ҳам едиринг, кийганингда унга ҳам кийдиришинг, юзига урмаслигинг, уни ёмонламаслигингдир». Шу тавсияни ёдингдан чиқармаслигинг керак. Оилангни қолдириб, бор вақтингни бошқа жойларда ўтказмаслигинг лозим. Вақтингни улар билан бирга ўтказишинг, улар билан суҳбат қуришинг, лозим бўлганида насиҳатлар беришинг зарур.

ЎТМИШНИ УНУТ, КЕЛАЖАККА БОҚ!

Оилавий ҳаётда нохушликларни келтириб чиқарувчи омиллардан яна бири эркакнинг ўтмишдаги воқеаларга ёпишиб олиши, кўп вақт ўтишига карамай рафикасига «Мана бундай қилмаганмидинг?» деб кун бермаслигидир. Бундай ҳаракатлар аёлни ғамга кўмади. Эрининг ундан нафратланиши ҳақида ўйлашга мажбур қилади.

Эркакнинг бундай ҳаракати эски яранинг янгилиниши, бита бошлаган дил жароҳатининг тирналишига сабаб бўлди. Ҳал қилинган, унутилган муаммоларни қайтадан кун тартибига келтириш, юзга солиш тўғри эмас.

Эркак ёки аёл, баъзи ҳолатларда ҳар иккаласи ҳам олдин оила қурган бўлиши мумкин. Бундай вазиятларда олдинги турмуш ўртоғини, олдинги ҳаётини эслатиш яхши эмас. Ўтмиш унутилиши керак. Чунки ҳадеб ўтмишни эслайвериш раққ оловини аланга олдиради. Олдинги умр йўлдошлари вафот этган бўлса уларни ҳурмат-эҳтиром билан эслаш муаммоларга сабаб бўлмайди. Пайгамбаримиз Хадича онамизнинг вафотларидан сўнг уларнинг хизматлари, фаолликлари, доимо ўзлари билан ёнма-ён туриб кўмакдош бўлганлари ҳақида тез-тез гапирар эдилар.

ОИЛАВИЙ ҲАЁТИНГИЗГА ҲЕЧ КИМНИНГ АРАЛАШИШИГА ЙЎЛ ҚЎЙМА!

Оилавий ҳаётнинг ўзига хос бир қанча хусусиятлари бор. Эр-хотингагина тегишли бўлган масалалар бор. Буларни бошқа кишиларнинг билиши тўғри эмас. Эр ёки хотинга тавсиялар, маслаҳатлар кўпайса муаммолар ҳам ортиб боради, бахт эса камаяди. Ҳеч бир аёл ўзига бир дунё шарт ёки буйруқ берилишидан хурсанд бўлмайди. Масалан, эркакнинг ота-онаси эр-хотиннинг ишларига аралашиб, ўз фикрларини билдира бошласалар бу ҳолат келиннинг уларга қарши бўлиб қолишга сабаб бўлади. Натижада муаммолар

келиб чиқади. Айниқса қайнона, қайнота билан бирга яшовчи оилаларда бундай ҳолат кўпроқ кузатилади. Улар келинга буйруқ, кўрсатмалар беришлари, эътироз билдира олмаган келинлар ниҳоятда сиқилиб, рухий азобда қолишлари мумкин. Қайнота ўғлига келини билан муносабат ҳақида тавсиялар бераверса келин умр йўлдошига шахсияти ривожланмаган инсон сифатида қарайди, ҳурмати камаяди.

Ота-онага итоат ва ҳурмат кўрсатиш фарз, албатта. Лекин фарзандларининг оилавий ҳаётига аралашавириш эрхотин ўртасидаги ришталарнинг узилишига сабаб бўлиши мумкин. Агарда ота-она келинининг ўғлига муносиб эмаслиги, улар ажрашишни лозимлиги ҳақида қатъий қарорга келсаларгина улар ҳаётига аралашилари мумкин. Қизнинг ота-онаси ҳам шундай йўл тутиши лозим. Шу ўринда ҳазрат Иброҳимнинг алайҳиссалом ўғлининг оилавий ҳаётига аралашishi воқеасини келтириб ўтиш ўринли.

«Ҳазрат Исмоил уйлангандан сўнг отаси Ҳазрат Иброҳим Маккага келди. Бу пайтда Ҳазрат Исмоил уйда эмас эди. Келинидан унинг қаерда эканини сўради. «Ризкимизни териш учун овга кетди», деб жавоб берди аёл. Ҳазрат Иброҳим қандай кун кечирганларини сўрадилар. «Ёмон, кунимиз зўрға ўтади, йўқчиликдан қийналяпмиз», деб шикоят қилди аёл. Шунда Ҳазрат Иброҳим «Эринг келса саломимни етказ, уйнинг остонасини алмаштирсин», дедилар. Ҳазрат Исмоил келганида отасининг хидини сезди. Рафиқасидан «Бу ерга бирор киши келдими?» деб сўради. У бепарволик билан, «Ҳа, бир чол келди. Сени сўради. Овга кетганингни айтдим. Қандай яшаётганимизни сўради. Зўрға кун кечираётганингизни айтдим», – деди. Ҳазрат Исмоил «Бирор тавсия бердими?» – деб сўради. Рафиқаси: «Ҳа» сенга салом айтди, эшигининг бусағасини (остонасини) алмаштирсин деди, деб жавоб берди. Шунда Ҳазрат Исмоил: «Келган одам отам эди. Остонам сенсан, сен билан

ажрашишимни буюрибдилар, бўлди, уйингга бор деди ва улар ажрашдилар (Имом Бухорий ривояти).

Шуни алоҳида такидлаш лозим: Ота-она фарзандлари турмушига ҳадеб аралашаверса, қайнота, қайнона келинига нукул кўрсатма бераверса оила ҳаёти хавф остида қолади. Бу ҳолат ажрашишга сабаб бўлиши мумкин. Яхшиси ҳеч кимнинг ҳаётига аралашмаслик лозим.

Хурматли эркаклар! Оилангизга тегишли масалаларга бошқаларнинг аралашувига йўл қўйманг. Шунда ҳақиқий бахтга эришасиз.

ҒАРАЗЛИ МАҚСАДЛАРДАН ҚУТИЛИШИНГ КЕРАК

Баъзи эркаклар оиладан одатдаги мақсадлар йўлида эмас, бошқа ниятларини амалга ошириш учун фойдаланиладилар. Масалан, бой бўлиш учун, бадавлат аёлга уйланганлар бор. Обрў-эътибор учун жамиятда етакчи мавке эгаллаган аёлга уйланганлар кўп. Бундай ниятда қурилган оилалар доим ҳам мустаҳкам бўлавермайди. Чунки улар янгилиш мақсадлар асосида қурилган. Мусулмон оиласини имон-эътикод асосида қуради. Мусулмон эркак уйланадиган аёлда диндорлик аломатларини излайди, имонли, эътиқодли аёл билан турмуш қуради.

Мусулмон эркак рафикаликка номзоднинг мол-мулки, ижтимоий мавкега кўз тикмайди. Аввало унинг эътиқоди наслига эътибор беради. Номусини асраш, кўзларини ҳаромдан саклаш, ажойиб насли тарбиялаш учун оила қурган жуфтликлар турмушини Оллоҳ таола барокотил қилади. Бошқа ниятларда турмуш қурганлар зарар кўрадилар. Пайғамбаримиз (с.а.в) бу масалада қаттиқ огоҳлантирадилар ва рафикаларга афзал кўриши лозим бўлган жиҳатларга эътиборимизни қаратадилар. «Аёлларга 4 фазилати учун уйландилар: бойлиги, насаби, хусни ва имони учун. Сен диндо-

рини танла, барака топасан». (Бухорий, Никоҳ,15; Муслим, Радо,15 .)

Ғаразли мақсадлар билан қурилган оилалардаги но-хушликларнинг сабабларидан бири эркакларнинг рафиқаларига бир зарурат юзасидан уйланганлар. Аёл буни эртами кечми ҳис қилади, эридан кўнгли қолади. Масалан, ўзининг бойлигига учиб уйланганини сезган рафиқа ҳасислик қилиб, мол-мулкидан эрининг фойдаланишига йўл қўймайди. Бу эса келишмовчиликларга сабаб бўлади. Баъзи эркаклар рухий эҳтиёжларини кондириш, камчиликларидан қутилиш учун уйланадилар. Қутилган нарсаларга эришилмаса ҳаёт оғирлашади. Рафиқасидан умид қилган, қутган муҳаббат ва эътиборни кўрмаган эркак азобда қолади. Масалан, эркак ёшлигида ота-онасидан жудо бўлган шу бўшлиқни рафиқаси, фарзандлари меҳри билан тўлдиришни истайди. Аммо мақсадига етолмайди. Чунки ҳеч бир аёл онанинг жигарбандига кўрсатган меҳри, муҳаббати, марҳаматини эрига кўрсата олмайди. Бунинг турли сабаблари бор. Умр йўлдоши нимаики берса айна шаклда олишни истайди. Турмуш (оила) олиш ва беришдир дейиш мумкин. Она эса боласига берганлари эвазига бирор нарса қутмайди. Уларнинг муҳаббатига тўлиқ яралганлар.

Рафиқага канча меҳр кўрсатсанг, шунча оқибат кўрасан. У сени ҳеч нарса қутмасдан севиш кераклиги ҳақидаги фикрни унут.

УМР ЙЎЛДОШИНГНИНГ СОҒЛИГИГА ЭЪТИБОРЛИ БЎЛИШИНГ ШАРТ

Аёллар соғлик ва касаллик масалаларида ўта ҳиссиёт-лилар. Аслида соппа-соғ, аммо ўзини касал ҳис қилувчи аёллар бор. Улар турмуш ўртоғининг жуда эътиборли бўлишини истайдилар. Шифокорга олиб боришга кечиккан турмуш ўртоғи уларнинг соғлиги ҳақида қайғурмаслиги, ўлимини исташи каби ҳаёллардан қутула олмайдилар.

Шунинг учун эркак шифокор кўригига эҳтиёж сезган рафикасини дарҳол мутахассисга олиб бориши зарур. Буни умр йўлдошини севганлиги, унинг соғлиги ҳақида ташвишлангани учунгина эмас, айти пайтда вазифаси Ўзланлиги учун ҳам қилиши керак. Рафикасининг шифокор тавсияларига амал қилаётганини назорат қилиши зарур. Чунки аёллар унутувчан бўладилар. Турмуш ўртоғининг эслатиб туришига эҳтиёж сезадилар. Эркак фақат рафикаси касал бўлганида эмас, доимо эътиборли бўлиши зарур. Аёл эрининг ўзига эътибор бериши, соғлиги ҳақида қайгуриши, шифо топиши учун кўлидан келган ишга тайёр эканлигини ҳис қилиши керак.

Касал пайтларида турмуш ўртоғига ёрдам бериш, ширин сўзлар билан дардини енгиллатиш, соғлигини тиклашида руҳий мадад бериш, Оллохнинг хоҳиши билан тузалиб кетишига ишонтириш эркакнинг вазифасидир. Аёлга касаллик Оллох томонидан покланиш воситаси сифатида берилганлиги, бу улар учун фойдали бўлишини тез-тез эслатиб туриши лозим.

ҚУВОНЧИНГНИ РАФИҚАНГ БИЛАН БАҲАМ КЎРИШИНГ КЕРАК

Мутахассислар эркакнинг ҳафалигини умр йўлдошига сездирмаслиги, муоммаларини, ғамларини билдирмаслиги кераклигини айтадилар. Аёлларнинг ҳам ўзларига яраша дардлари, муоммолари бор. Шунинг учун уларнинг зиммасига урдасидан чиқиш кийин бўлган ишлар юкланмаслиги керак.

Рафиканга кулиб қарашинг керак. Баъзида ҳафа бўлсанг ҳам бахтли, хурсанд кўринишига ҳаракат қилишинг зарур, токи оила ғамдан фаромуш бўлмасин. Эркак ишдаги муоммоларининг аламларини оила аъзоларидан олмаслиги керак. Лекин эркак қайфияти яхши бўлганида, қувончи

хабарлар олганида кувончини оила аъзолари билан баҳам кўриши шарт. Токи оила кўрғони шодлик ва бахтга тўлсин.

Баъзи ҳолларда ғамларини унутиш керак. Айниқса оила муҳити хафагарчиликни кўтармайдиган бўлса...

Рафиқангиз билан кувончларни, хушxabарларни баҳам кўришингиз лозим. Ишдаги муоммалар билан рафиқангиз дилига қайғу солманг. Уйга кирганда муоммалар, ғамларни ташқарида колдириш керак. Самимий табассум билан оила аъзоларига салом бериш лозим. Оила кўрғонида рафиқанг ва фарзандларинг билан бахтли яшашга ҳаракат қилишинг зарур.

Шундай қилсанг ҳақиқий бахтга эришасан, рафиқангнинг мухаббатига, ҳурматига сазовор бўласан. Натижада рафиқанг сен билан ҳамиша фикрларини баҳам кўради, биргаликда саодатга эришасиз.

УЗОҚ САФАРГА ЧИҚҚАНИНГДА РАФИҚАНГГА МАКТУБ ЁЗИШИНГ, ДОИМО ҲОЛ-АҲВОЛ СЎРАБ ТУРИШИНГ КЕРАК

Ҳаёт мураккаб. Баъзан шароит оғирлашиши, кун кечирини кийин бўлиб қолиши мумкин. Шундай шароитларда эркаклар ризқ ахтариб узоқ сафарларга чиқиши, оиласидан узоққа бўлиши мумкин. Бунда эркак бир неча тамойилга амал қилиши лозим:

1. Жуда узоқ вақтга кетмаслигинг керак. Бу оилангни қийнаб кўяди. Айрилик изтироби уларга азоб бера бошлайди. Узоқ муддат сенинг меҳринг, мухаббатинг, эътиборингдан маҳрум бўлади. Рухшунослар: киска муддатли айрилик керакли ва фойдалидир. Лекин узоқ муддатли айриликлар эр-хотинга, оилавий муносабатларга зарар етказди, дейдилар. Аёлнинг эри устида ҳақлари бор. Эркакнинг узоқ вақт бошқа жойда бўлиши бу ҳақларнинг паймол бўлишига олиб келади.

2. Сафар давомида доимо рафиқанг билан хабарлашиб туришинг, унга тез-тез кўнгиروق қилишинг зарур. Рафиқанг-

ни хурсанд килиш, оила аъзоларингнинг ахволи, эҳтиёжларини билиш, лозим бўлганда ёрдам бериш учун доимий алоқада бўлишинг шарт.

3. Оилангга етарли миқдорда пул қолдиришинг зарур. Уларга лозим бўлган пулни ўзингга ишлаётган жойингдан ҳам жўнатишинг мумкин. Хасислик қилма, оғринма.

РАФИҚАНГГА ИСТАКЛАРИНГНИ ОШКОРА АЙТИШГА ШОШИЛМАСЛИГИНГ ЗАРУР

Эркаклар ҳар масалада аёллардан фарқлидир. Масалан, рафиқасига «Сендан шуни сўраганмидим?» дейди. Рафиқаси эса «Йўқ эшитмадим» деб жавоб беради. Бунинг сабаби эркакнинг истакларини синиқ, очик-ойдин ифода этмаслигидир. Натижада англашимовчиликлар келиб чиқади, муносабатлар ёмонлашади. Муҳаббат ҳам задаланади. Аслида бу ҳолатнинг сабаби жуда оддий, аммо ғоят аҳамиятли. Бу сабаб эркакнинг тушунарли қилиб гапирмаслиги, шошилиб гапиришидир. Эркаклар ниҳоятда аниқ қилиб гапиришлари лозим. Баъзи эркаклар: «Мен бир марта гапираман. Хотиним бир мартада тушуниши лозим» дейишлари мумкин. Бу тўғри эмас. Ҳамиша халқ сўзни бир мартада тушунмаслиги мумкин. Сўзимизни бир-икки марта такрорласак зиён қиламизми?

РАФИҚАНГНИНГ РАЇШКИНИ ТЎҒРИ ҚАБУЛ ҚИЛИШИНГ ЛОЗИМ

Аёлларнинг раиши эркакларникидан фарқ қилади. Бу меҳр туфайли келиб чиқадиган туйғу эмас. Аёл умр йўлдошининг бошқа бир аёлини севишини, бошқа билан яхши яшашни истамайди. Эри билан бирга эканлигида бошқа аёлнинг эри билан гаплашиши ҳам раишини кўзгаши

мумкин. Эркак рафикасининг рашкини тўғри тушуниши, куйидагиларга амал қилиши лозим:

1. Рафикаси билан биргалигида бошқа аёллар билан суҳбатлашмаслиги, хотинининг ажойиб фазилатлари ҳақида гапириши керак.

2. Рафикасининг эрини бошқа аёллардан рашк қилишини тўғри тушуниши зарур. Аёл рашк қилганида кучли руҳий ўзгаришлар бўлади, натижада у нима қилганини, нима деганини билмайди. Пайғамбар алайҳиссалом аёллар фитратида рашк қилиш туйғуси мавжудлигини, аёлларга рашк қилишини айтганлар. Жаноб пайғамбаримиз алайҳиссаломнинг рафикалари рашки ҳақидаги ҳадислар кўп. Булардан баъзиларини ёдга олайлик. Ҳазрати Ойша (р.а)ҳикоя қиладилар: «Расулуллоҳ (с.а.в) бир кеча ёнимдан чиқиб кетдилар. (Менинг навбатимда) бошқа бир рафикасининг ёнига кетгандир, деб рашк қила бошладим. Қайтиб келганларида ахволимни тушундилар ва «Ёки рашк қилдингми? дедилар. Мен эса “Албатта! Мендек аёл сиздек эркакни қизганмай нима қилсин?” дедим. Пайғамбаримиз алайҳиссалом “Сенинг шайтонинг келган бўлса керак” дедилар. Мен “Менда шайтон борми?” дедим. “Шайтони бўлмаган одам йўк”, дедилар. “Сизда ҳам борми?” деб сўрадим. “Ҳа, лекин унга қарши курашда Оллоҳ мадаккор бўлди ва у мусулмон бўлди” (“Саҳиҳи Бухорий”дан)

«Мағофир» номи билан машҳур бўлган яна бир ҳодиса бор. Бу пайғамбаримиз алайҳиссаломнинг рафикалари канчалик рашк қилганларига далолатдир.

Мағофира бир дарахтдан олинадиган бадбўй хидли нарсадир. Ҳазрати Ойша шундай ҳикоя қилдилар: «Пайғамбар алайҳиссалом Зайнаб бинти Жаҳшнинг ёнида эдилар, асал шарбати ичар эдилар. Ҳафса иккаламиз келишиб олдик. Пайғамбар алайҳиссалом қайси биримизнинг ёнимизга келсалар «Мағофир ҳиди келаяпти, мағофир едингизми?» деб сўрайдиган бўлдик. Шундай қилдик. Пайғамбаримиз

алайҳиссалом «Зайнаб бинти Хаҳшнинг ёнида бол шарбати ичдим, бошқа ичмайман» дедилар ва шу воқеадан сўнг кўйидаги оятни нозил бўлди: «Эй Пайғамбар (алайҳиссалом) нега сиз жуфтларингизнинг розилигини истаб Аллоҳ сиз учун ҳалол қилган нарсани харом қилиб олурсиз?! Аллоҳ Мағфиратли, Меҳрибондир» (Таҳрим, 7). Ортидан Ҳазрати Ойша ва Ҳафсага қаратилган куйидаги оят нозил бўлган: «(Эй Ҳафза, Ойша), агар сизлар иккингиз (бу килмишларингиз учун) Аллоҳга тавба қилсангизлар (ўзларингизга яхшироқ бўлур). Чунки сизларнинг дилларингиз (Ҳақ йўлдан) тойиб кетди. (Аммо) агар сизлар (Пайғамбарнинг) зиёнига (яъни у зот билан аёллари ўртасини бузадиган ишлар устида) бир-бирингизга ёрдам берсангизлар, у ҳолда шак-шубҳасиз, Аллоҳнинг ўзи ҳам Жаброил ҳам, аҳли солиҳ мўминлар ҳам унинг мадалкоридирлар. Яна булардан кейин фаришталар ҳам (Пайғамбарга) ёрдамчидир». Рашк пайғамбарларнинг рафиқаларига нималар қилдирганини шу ривоятдан кўриб турибмиз. Ҳазрати Ойша ва Ҳафса тил бириктириб пайғамбаримизни рашк қилганликлари сабабли Унинг Зайнаб бинти Жаҳшнинг ёнида бол шарбати ичишига тўскинлик қилиши учун «Оғзингиздан мағфир хиди келяпти дейишгача бордилар. Пайғамбаримизнинг рафиқалари шунчалик рашкчи бўлсалар бизнинг хонимларимизнинг аҳволини тасаввур қилаверинг!

Эркақлар рафиқаларининг қизғонишларини тўғри тушунишлари, уларга жаҳл қилмасликлари лозим. Шундай вазиятда аввало тинчланишлари, сўнгра мантикли тарзда гапиришлари зарур. Мағфир воқеасидан Пайғамбаримизнинг оғизларидан нохуш хид келишини ёқтирмасликларини ҳам билишингиз мумкин. «Оғзингиздан мағфир хиди келяпти» дейишганида бунинг сабаби асал деб ўйлаб: «Зайнаб бинти Жаҳшнинг ёнида асал шарбати ичдим. Қайтиб ичмайман» деганлар. Пайғамбаримизнинг оғизларидан асло нохуш хид келмаган. Бу ўринда Ҳазрати Ойша ва

Хафса оналаримизнинг Зайнаб бинти Жаҳшга рашк килиб шундай қилганларини кўрамиз.

РАФИҚАНГНИНГ ОҒИР ДАМЛАРИДА УНГА ДАСТАК БЎЛИШИНГ КЕРАК

Аёлларнинг эркаклардан кўра сабрсизирок, чидамсиз-рок эканликлари маълум. Шу боис эркаклар рафиқалари учун оғир бўлган дамларда уларга кўмак беришлари, қўллаб-қувватлашлари лозим ва Оллоҳнинг фазл ва эҳсонларини эслатишлари зарур. Масалан, рафиқангиз ота-онаси ёки бошқа бир кадрдонидан жудо бўлганида ўзини йўқотиб кўяди. Мотам тутиб, йиғидан бўшамайди. Шундай лаҳзаларда эркакнинг рафиқаси ёнида бўлиши, унга таскин ва далда бериши, тинчлантириши, унинг янглиш ҳаракатлар килишига йўл қўймаслиги ниҳоятда муҳимдир. Расулуллоҳ алайҳиссалом ўлган фарзанди учун кўз ёш тўкаётган аёлга дуч келдилар. “Оллоҳдан кўрк ва сабр кил”, дедилар. Аёл (изтиробдан сўзловчининг кимлигига ҳам эътибор бермай): «Менинг бошимга тушган билан нима ишинг бор?» деди. Расулуллоҳ алайҳиссалом узоклашганларидан сўнг аёлга «У пайғамбар эди!» дедилар. Аёл айтган сўзидан уялиб боласининг ўлимига хафа бўлгандек хафа бўлди. Пайғамбар алайҳиссаломнинг ҳузурларига узр сўрагани югуриб борди. Эшикда кўрикчилар йўқ эди, тўғри ичкарига кирди ва: «Эй Оллоҳнинг Расули, сизни танимасдан айтган ножўя сўзларим учун мени авф этинг», деди. Пайғамбар алайҳиссалом «Макбул сабр мусибатга учраган илк ондаги сабрдир» (Имом Бухорий, Имом Термизий ривоятлари).

Пайғамбаримизнинг у аёлга «Оллоҳдан кўрк ва сабр кил» дейишларининг сабаби фақат йиғи бўлмаганлиги аниқ. Чунки ўликка йиғлаш ҳаром эмас. Бу ерда аёл фарёд килиб, ўзини уриб йиғлаган бўлса керак.

Аксарият аёллар мусибатли ҳолатларда сабрсизлик қиладилар. Шунинг учун пайғамбаримиз у аёлга «Тўғри (мақбул) сабр мусибатга учраган илк ондаги сабрдир» деганлар. Бошқача қилиб айтганда, нохуш хабарни эшитганда сабрсизлик қилиб, кейинчалик сабр қилиш ҳақиқий сабр саналмайди. Мусулмон қайғули хабарни эшитган илк дақиқадан ҳам сабрла ва матонатли бўлмоғи керак.

Эркак бошларига мусибат келганда рафикасининг жоҳилият давридаги каби юз-кўзини юмдалаб, кийимларини йиртиб, ўзини уриб йиғлашига йўл қўймаслиги лозим. Расулulloҳ алайҳиссалом шундай марҳамат қиладилар: «Ўлганнинг орқасидан юз-кўзини тирнаган, ёқасини йиртган, жохил инсон каби бакириб-чакириб йўқлов айтиб ўзини қарғаган биздан, бизнинг йўлимизни тутганлардан эмасдир». («Сунани Термизий»дан).

Жоҳилият давридаги аёллардек иш тутиши мусулмон аёл ва эркакка асло ярашмайди. Эркак рафикасининг сабртокатли бўлишида ёрдам бериши, унга Оллоҳнинг раҳматини эслатиши, казо-қадарни рози-ризолик билан қабул қилишда унга намуна бўлиши керак.

СЕНДАН ЮЗ ЎГИРГАН ПАЙТЛАРИДА ОҚИЛОНА ИШ ТУТ

Тангри таола «Қуръони Карим»да шундай буюради: «Эркаклар хотинлари устида раҳбардирлар. Бунга сабаб Аллоҳ уларнинг бировларини бировлардан (яъни эркакларни аёллардан) ортик қилгани ва эркаклар (хотинлари ва оилалари учун) ўз мол-мулкларидан сарф-харажат қилганларидир. Бас, ибодат-итоатли ва (эрлари) йўқлигида Аллоҳнинг хифзу химояти билан (эрларининг мол-мулкларини ва ўз ифбатларини) сақловчи хотинлар — яхши хотинлардир. Хотинларингизнинг итоатсизлигидан кўрксангиз, аввало уларга панд-насихат қилинглар, сўнг (яъни, насихатларинг

кор қилмаса) уларни ётоқларида тарк қилингиз, улар билан бир жойда ётманг, яқинлашманг, сўнгра (яъни шунда ҳам сизларга бўйинсунмасалар) уринглар! Аммо сизларга итоат қилсалар, уларга қарши бошқа йўл ахтаринглар. Албатта Аллоҳ энг юксак ва буюк бўлган Зотдир (Нисо, 34).

Оила тартибларига бўйсунмаган, ҳуқуқ ва бурчларини ўринлатмаган, оила шаънига доғ туширган, кўрилган чоратадбирлардан сўнг ҳам нотўғри йўлдан қайтмаган аёлга эри қандай муносабатда бўлишлиги борасида тавсиялар:

1. Аёл хатоларини тузатиш учун бериладиган кетмакет жазо шаклидадир: насиҳат қилиш; ётоғини тарк қилиш, охирида енгил уриш.

2. Қўлланиладиган жазоларнинг меъёри, чегарасини яхши билиш зарур. Масалан, «енгил уриш»нинг чегарасини яхши «Оғритмайдиган даражада, салгина уринг» деб белгиланади. Олимлар бунини «Аёлда из қолдирмайдиган, уни жароҳатламайдиган, жонини оғритмайдиган даражада, салгина уринг» деб тушунтирадилар. Пайғамбаримиз алайҳиссалом юзга уришни, инсонларни ёмонлашни ман қилганлар. Қуллар, чўриларни шу тарзда ўришни тақиқлаганларидек умр йўлдошини уришни ҳам ман этганлар.

Мухаммад Ғаззолий: «Умр йўлдошини қалтак билан уриш, юзига уриш жоиз эмас. Эркак аёлнинг оила тартибларини бузганлигидан ғазабда бўлса, уни қалами, мисвок ёки тиш чўткаси билан уриши мумкин. Рафиқасини қалтак билан уриши, кейин эса ўпиши аҳмоқлик ёки бошқа бир рухий хасталиқдир» дейди.

Пайғамбаримизнинг ҳеч бир аёл ёки хизматқорни асло кўли билан урмаганликлари ҳақида саҳиҳ ривоятлар бор. Уруш ҳақидаги фикрларни эркаклар кўп ҳолларда нотўғри талқин қилганликлари сабабли аввало шу амалга тўхталдик. Аслида бу амал насиҳат ва ётоқни тарк этишдан кейин тилга олинади, салгина уруш билан рафиқанинг нафратига сазовор бўлинса бунда хайр йўқ. Бу амал баъзи аёллар учун

фойдали бўлса, кўпчилик аёллар учун бефойдадир. Аклли эркак рафикасининг қайси тоифадан эканлигини яхши билади.

Ётоқни айириш эса битта уйда, алоҳида ўринда ётиш ва жинсий муносабатда бўлмаслик демакдир. Бу уйни тарқатиш дегани эмас. Бундай қилинса англашилмовчиликлар янада кўпаяди. Ётоқни айириш аёлнинг ўз хатоларини англаши, эрига итоат қилишига ёрдам бериши мумкин.

Эркаклар насихат қилиш деганда хатиблардек ваъз айтиб, гуноҳларнинг оғирлиги, оқибати ёмон бўлиши ҳақида огоҳлантириш деб ўйлашмасинлар. Тўғри, шундай қилишлари ҳам мумкин, лекин бу билан нимага эришадилар?

Ваъз ва насихат санъатдир. Яхши ваъз тушунарли бўлгани, топиб айтилганидир. Воизлик сўзлашув қолипларини ёдлаб олиш ва гапириш эмас. Яхши воиз суҳбатдошининг кўнглига хитоб этади, таъсир қила олади. Эркак яхши нотик бўлиши керак. Рафикаси кўнглига йўл топишни билиши керак. Унга қилган насихатлари таъсир қилишга эришиши лозим.

ФАҚАТ ЎЗИНГНИ ҲАҚЛИ ДЕБ БИЛМАСЛИГИНГ КЕРАК

Баъзи эркакларнинг муаммоси ҳеч қандай шубҳага ўрин қолдирмай, ўзларини доимо ҳақли санашлари, умр йўлдошини эса ноҳаққа чиқаришларидир.

Ҳой эркаклар! Инсофли бўлинг. Ҳақли бўлинг, лекин ноҳақлик қилманг. Ушбу насихатга эътибор беринг: «Эй мўминлар, адолат билан тургувчи (шунингдек) ўзларининг ёки ота-она ва қариндош уруғларнинг зарарига бўлса-да, Аллоҳ учун (Тўғри) гувоҳлик бергувчи бўлинглар! У (яъни гувоҳлик берилувчи) бой бўладими, камбағал бўладими ҳар иккисига ҳам Аллоҳнинг ўзи (сизлардан кўра) яқинроқдир. Бас, адолат қилмасдан нафси-хавога эргашиб кетманлар. Агар тилларингни буриб (нотўғри гувоҳлик берсанглар) Эъи (гувоҳлик

беришдан) бош тортсанглар, албатта Аллоҳ қилаётган амалларингиздан хабардор бўлган Зотдир». (Нисо, 135)

Ҳар нарсада рафиқангни айблашга шошилма. Оғир бўл. Масаланинг ҳар томонини чуқур таҳлил қил. Айбинг бўлса уни тан ол. Бунинг уятли жойи йўқ. Ҳеч бўлмаса рафиқанг жавобгар бўлмаган ишларда уни айбдор деб чиқарма. Агар шошқалоқлик қилиб хотинингни айбласанг, кейин унинг бегуноҳлиги маълум бўлса, албатта узр сўрашинг керак. Узр сўрамасанг ҳам, ҳақиқатни эътироф этишинг, иш оидинлашгани унинг айби йўқлиги маълум бўлганини билдиришинг лозим. Шундай қилсанг сенга хурмати ошади, уни хурмат қилишинг кадрлашингни ҳис қилади. Унинг қалб туридан жой оласан.

ЭР-ХОТИНЛИК МУНОСАБАТЛАРИ МЕЪЁРИЙ ҚОИДАЛАРГА АМАЛ ҚИЛИШИНГ ЗАРУР

Қовушиш пайтида кўпинча эр-хотинлар бисмиллоҳ айтишни унутиб қўядилар. Бу эса жуда зарур. Қовушиш пайтида Аллоҳ уларга зурриёт ато этса, бисмиллоҳ айтилганда шайтон унга зарар етказа олмайди.

Ҳадисда марҳамат қилинади: «Қайси бирингиз хотини билан яқинлик қилмоқчи бўлиб «Оллоҳнинг номи билан! Оллоҳим бизни шайтондан узоқ тут, шайтонни бизга берадиган насибингдан (фарзандимиздан) узоқ тут» деса, сўнгра Аллоҳ бу яқинликдан уларга фарзанд насиб этса шайтон унга асло зарар бера олмайди». Муборак тавсиялардан бири илк қовушишдан олдин эркакнинг рафиқасининг хайрли ва муборак бўлишини тилаб дуо қилишидир. Аллоҳ никоҳларни хайрли, турмушларни барокатли, ўзларини бахтли қилишини тилаш зарур. Пайғамбаримиз алайҳиссалом: «Сиздан бирингиз бир аёлга уйланганда қўлини аёлининг пешонасига қўйсин, унинг ўзига муборак бўлиши учун дуо қилсин ва шундай десин: «Аллоҳим! Рафиқамнинг яхши бўлишини, яхши феъл-атворли бўли-

шини тилайман! Унинг ёмонлигидан, ёмон табиатли бўлишдан паноҳ тилайман».

Эркак қайта яқинлик қилишни истаса таҳорат қилиши лозим. Бу одоблардан саналади. Пайғамбаримиз алайҳиссалом: «Бирингиз хотингиз билан жинсий алоқада бўлгандан кейин иккинчи марта такрорланишни истаса икки алоқа ўртасида таҳорат олсин. Чунки таҳорат иккинчи қовушишга куч бахш этади» (Муслим, Ҳайз, 28) деганлар. Эр-хотиннинг бомдод номозидан олдин вақтлари етарли бўлса уйқудан турганда гусл қилишлари мумкин. Вақт кам бўлса уйқудан олдин гусл қилишлари лозим. Ҳазрати Ойшадан: «Расулulloҳ (с.а.в) жунуб холида туннинг бошида ювинар эдиларми, охиридами?» деб сўраганларида: «Баъзан бошида, баъзан охирида ювинар эдилар» деб жавоб берганлар (Бухорий, Термизий ривоятлари).

Эр-хотин қовушишда ҳам савоб борлигини билишлари лозим. Улар бир-бирларини бахтли қилишни, солиҳ фарзанд эгаси бўлишни ният қилишлари, Аллоҳдан шуни сўрашлари зарур.

Ҳаромдан сақланиш, Оллоҳнинг неъматидан ҳалол йўл билан фойдаланиш, хайрли ишлар учун фикрини банд қилган жинсий майлни кондириш, энг асосийси, соғлом фарзандларни улғайтириш ниятида қилинган қонуний яқинлик ҳам ибодатдир ва инсонга завқ бағишлаши билан бирга савобга ҳам етказади. «Қишининг лаззатланишида савоб бўлиши мумкинми?» деб сўраган саҳобага Пайғамбаримиз «Ўша сувни ҳаром ерга оқизса гуноҳ бўлмасмиди? Шундай экан ҳалол ерга оқизиши «савобдир» деб жавоб бердилар.

ЖИНСИЙ ЯҚИНЛИКДА ҲАРОМДАН САҚЛАНИШНИНГ КЕРАК

Аёл билан орқа томондан алоқа қилиш ҳаром ҳисобланади. Агар аёл бу ишга рози бўлса, катта гуноҳга шерик бўлади. Хотинига орқадан яқинлашган эркак Оллоҳ ҳаром

қилган ишни қилади, аёлга ҳам азоб берар экан. Эркаклар Оллохдан кўрқишлари, ислом ва имоннинг чегарасидан чиқмасликлари керак. Лут қавмининг одатларига ўхшаган бундай ярамас ишларни тарк этишлари керак. Оллоҳ бизни бундай ишлардан асрасин!

Расулуллоҳ (с.а.в) буюрдилар: Ким хайзли хотини билан яқинлик қилса ёки хотинининг орқасидан яқинлик қилса ёки коҳинга борса, айтганларини маъқулласа Муҳаммадга нозил қилинганларни инкор қилган бўлади» (Термизий. Таҳорат, 102, Ибни Можа, Таҳорат, 122).

Эркакларнинг хайзли аёли билан яқинлик қилиши харомдир. Фақат жинсий яқинлик харом бўлади. Ҳайз кўраётган аёлни эркалаш жоиз. Шаҳватсиз бўлса-да, эркалашга муҳтож бўлган аёл ҳар оининг маълум кунларида эътиборсиз қолишдан, ёқимсизлик ҳақидаги фикрлардан ранжиши мумкин. Шу боис бундай кунларда аёлларни эътиборсиз қолдириш тўғри эмас.

Анас Молик розияллоҳу анҳу шундай ҳикоя қиладилар: «Яҳудийларнинг шундай одати бор: Ҳайз кўраётган аёл билан бир жойда ўтиришмас, бирга еб-ичмас эдилар. Саҳобалар Пайғамбар алайҳиссаломдан шу ҳақда сўрадилар. Бу масалада Аллоҳ шундай кўрсатма беради: «Сиздан хайз ҳақида сўрайдилар. Айтинг: «У кўнгилсиз-нопоқ нарсадир. Бас, хайз пайтида хотинларингиздан четланингиз ва то покланмагунларича уларга яқинлашмангиз! Пок бўлганларидан кейин, уларга Аллоҳ буюрган тарафдан келингиз! Албатта Аллоҳ тавба қилгувчиларни ва ўзларини мудом пок тутгувчиларни севади. (Бақара, 222). Бу оятдан сўнг Расулуллоҳ «Хотинларингиз билан жинсий алоқадан бошқа ҳамма нарсани қилинг» дедилар. Яҳудийлар бу руҳсат ҳақида эшитганларида «Бу нима қилмоқчи? Бизга қарши чиқмаган бирор нарса қолмади» дедилар. (Бу сўзни эшитган) Усайд ибни Худайр ва Аббод ибни Бишир келиб: «Эй Аллоҳнинг расули! Яҳудийлар шундай-шундай деяптилар» деб хабар

бердилар. «Биз аёллар билан бирга ўтириб-турмаймизми?» дедилар. Расулуллохнинг ранглари шундай ўзгарди-ки, биздан жаҳллари чиқди деб ўйладик. Улар дарҳол чиқиб кетдилар. Йўлда Расулуллох жўнатилган хадия – сутга дуч келдилар. Раусулуллох сутни дарҳол ичишлари учун юборди. Шунда сездилар-ки, Расулуллох улардан хафа бўлмаган эдилар». (Имом Нававий ривояти).

РЎЗГОР ХАРАЖАТЛАРИДАН АЛОҲИДА ПУЛИ БЎЛИШИ КЕРАК

Аёлларнинг ўз харажатлари бор. У сарфлаган пулни тийинма-тийин ҳисоб-китоб қилма. Тўғриси айтганда рафиқангнинг шахсий эҳтиёжларига ишлатадиган пулни сен беришинг керак. Берган пулингнинг ҳисобини сўрама. Қўй, истаганидек ишлатсин.

Бу масалада ҳасислик қилма. Сенга билдирмай пулингдан олишга мажбур бўлмасин. Аёлларнинг энг катта муаммоларидан бири пулга бўлган эҳтиёждир. Рафиқангни пулсиз қолдириб қийнама. Пайғамбаримизнинг эри ҳасис бўлган аёлларга эҳтиёжларига яраша пулни умр йўлдошларига сездирмай олишларига руҳсат берганларини билиб қўй. Лекин рисоладаги эркак рафиқасини бундай танг ҳолатда қолдирмайди. У хотинига керакли миқдордаги пулни ортиғи билан ўзи беради. Аёлларнинг бу эҳтиёжини «шахсий эҳтиёж» деймиз.

Болаларга ҳам кичкиналигидан эътиборан пул бериш керак. Бу пул кўп миқдорда бўлмаслиги мумкин, лекин унинг аҳамияти жуда катта. Бола ўзининг каддини билади, уни асрашга ҳаракат қилади. Бирор нарсага эҳтиёж сезганида, берган пулингга қаноат қилишга одатланади. Онасидан пул сўрашга мажбур бўлмайди. Агар сўраса, оилавий шароитингиз тўғри келмаслигини тушунтиришингиз лозим.

БАЪЗИДА УНУТИШ НЕЪМАТИДАН ҲАМ БАҲРАМАНД БЎЛИШИНГИЗ КЕРАК

Баъзида унутиш Оллоҳнинг инсонларга берган энг буюк неъматларидан бири эканлигини ҳис қиласанми? Тангри таоло бизга шу неъматни ато этмаганида ҳаётимиз чидаб бўлмас даражада оғирлашар, жаҳаннамга айланар эди.

Инсон «унутиш» ўзагидан яралган. Шунинг учун дард-аламни, ғамни, мусибатларни унутади. Унутмаса каттик изтироб чекар, нажот йўлини топа олмас эди. Баъзи инсонлар бу неъматни кўра олмайдилар, кадрини ҳам билмайдилар. Аксинча азобларни, хафагарчиликни, муаммоларни унутмасликка тиришадилар. Эркакларнинг баъзилари рафиқаларидаги камчиликларни ҳеч унутмайдилар. «Фалон кун, ой йилда шундай-шундай қилмаганмидинг?» деб тураверадилар. Шу тариқа эски дафтар янгидан очилади.

Дўстларимизнинг ёмонликларини ҳам унутишни тавсия этилар экан, рафиқамизнинг ноўрин ҳаракатларини нега унутмаслигимиз керак? Душманларимизнинг ёмонликларини ҳам яхши сўзлар билан бартараф қилишга ундов бор экан севганларимизга нисбатан қандай муносабатда бўлишимиз лозимлигини мушоҳада қилинг!

«Яхшилик билан ёмонлик баробар бўлмас. Сиз (ҳар қандай ёмонликни) энг гўзал сўзлар билан даф қилинг. (Шунда) баногоҳ сиз билан ўргаларингизда адоват билан кимса қайнок-содик дўст каби бўлиб қолур». (Фуссилат, 34).

Пайгамбаримиз рафиқалари рашк боис дуч келган муаммоларни биламиз. Лекин Ул зот умр йўлдошларининг ҳар ҳолатига чидаган, уларга раҳм қилган, уларни кадрлаган. Катта-кичик хатолари учун айблаб, ҳисоб-китоб қилмаган, аксинча, доимо кечирувчи бўлган. Яхши, солиҳ эрнинг ахлоқи шундай бўлиши керак.

ХУЛОСА ЎРНИДА:

Мўъжиза кутма. Ҳар бир инсоннинг ҳам хато, камчиликлари бор. Ҳаётда, турмушда хафагарчиликлар ҳам бўлиб туради. Аёллар ҳам инсон сифатида хатодан холи эмаслар.

Рафиқанг аёл сифатида ўзига хос фазилатлар ва табиатга эга. Уни ўзгартиришга уринсанг ҳам эпллолмайсан. У ҳар бир аёл сингари ўзига хос хусусиятлари билан ажралиб туради. Эркакларникидан фаркли матоси, тўкилиши бор. У ҳаёт учун зарурий матодир. Наслнинг бардавомлигида аёлга эҳтиёж сезишимиз ҳақиқат. Аёлларнинг руҳияти, табиати ҳам эркакларникидек бўлганида ҳаёт бу қадар бахтли, самарали бўлмас эди. Қувончли лаҳзалар бўлмас эди. Тўғри, аёллар ҳаётимиздаги изтироблар сабабчилари ҳам. Лекин на илож? Тикансиз гул бўлмас!

Рафиқангнинг ўзига хос фазилатлари бор. Уларни борича қабул қилишинг, рафиқангнинг бутунлай ўзгаришини талаб қилмаслигинг керак. Чунки бу жуда мушкул, аксарият ҳолларда имконсиз бўлган ишдир.

Умр йўлдошингни ҳар жиҳатдан ўзингга мослаштиришга уринма. Умр бўйи ҳаракат қилсанг ҳам ўзинг бошқаларни чарчатишдан бошқа нарсага эриша олмайсан. Эркак рафикасига пурхикмат, насихатлар беришдан чарчамаслиги керак. Лекин рафикасининг шахсиятини ўзгартиришга уриниши унга ёкмайди. Бу эришиб бўлмаган мақсаддир.

Мўъжиза кутмаслик керак. Эркак рафикасини борича қабул қилиши лозим. Бахтли оила сени дилшоод этувчи ўткинчи лаззат эмас. Аксинча оила мева бериши учун устида титраб туриш, ниҳоятда асраш, ҳар қандай фидойиликка тайёр туриши керак бўлган дарахтга ўхшайди. Бахтли турмуш берадиган мевадан ёкимлироқ нарса йўк.

Рафикангнинг сенга ёкмаган, аммо оилавий хаётингизга катта таъсир ўтказмаган жихатларига эътибор бермасанг бахтли хаёт кечирасан. Уларни сезмасликка ол. Жуфти ҳалолингнинг устун жихатлари, яхши одатлари хақида ўйла. Шунда хаётинг янада бахтли, мазмунли, самарали ўтаётганлигини дилдан ҳис қиласан.

МУНДАРИЖА

Умр йўлдошинг сен учун ясанишини истаганингдек сен ҳам у учун ясанишинг керак	3
Рафикасини кувонтириш ва у билан ҳазиллашиш.....	4
Шишаларни синдирмаслик керак	5
Турмуш ўртоғингнинг сен билан гаплашиш суҳбатлашиш истагига “лаббай” деб жавоб беришинг керак	6
Умр йўлдошига хуш ёқадиган исм билан мурожаат қилиш лозим	7
Ҳиссиётларга берилиш ва хаддан ташқари таъсирчан бўлиш керак эмас	8
Умр йўлдошингга ишонч бағишлашинг ва сен билан ўзини ишончли хис қилишини таъминлашинг лозим	9
Умр йўлдошингга қутилмаган совғалар бер	11
Уйга очик чехра билан қулимсираб кириш	11
Рафиканг билан гаплашаёганда ниҳоятда эътиборли, илтифотли бўлишинг зарур	12
Рафикангга ёқадиган мавзуларда гапир	13
Оила аъзоларингиз ёнида рафикангизни мактанг	14
Олижаноб ва назокат доимо қутиладиган амаллардир	15
Эр-хотин ўртасидаги муҳаббатнинг элчиси	17
Рафикангни бир хил ҳаётдан қутқаришга ҳаракат қилишинг лозим	18
Рафиканг қусурларини қабул қилишинг керак	19
Ахамиятсиздек туюлган воқеаларга эътиборли бўлишинг лозим	21
Уй юмушларини бажаришда рафикангизга ёрдам беришинг мумкин	21
Туйғуларни билдиришда ҳасис бўлма	22
Рафикангнинг фикрлари, ақлини ҳурмат қилишинг керак	23
Рафиканг хақида яхши фикрда бўлишинг лозим	25
Рафикангга унинг энг яхши умр йўлдоши эканлигини ҳис этдиришинг керак	27
Рафикангнинг қобилиятларини юзага чиқаришига ёрдам беришинг керак	27
Рафикангнинг ҳайз кунларидаги ва ҳомиладорлик пайтидаги руҳий ҳолатига эътиборли бўл	29

Фарзандларни парваришлаш ва тарбиялашда рафиқангга кўмак беришинг лозим	30
Рафиқангнинг оила аъзоларига иззат-икромда бўл, рафиқангни уларни йўқлашдан маҳрум қилмаслигинг лозим	31
Дастурхонда рафиқанг билан бирга овқат ейишга ҳаракат қил	32
Рафиқангни макташинг зарур	32
Рафиқангнинг сирларини сақлашинг зарур	33
Рафиқангнинг ҳаққига асло хиёнат қилмаслигинг керак	34
Кўп хотинлик масаласи	35
Рафиқанг билан яхши муносабатда бўлишинг, оилангни кўнгилдагилек таъминлашинг лозим	36
Турмуш ўртоғингни қандай қилиб “энг муносиб рафика” қила оласан?	38
Оллохга куллик вазифалари ва ҳар қандай ибодатга рафиқангга ёрдамчи бўлишинг керак	39
Уйдан узоклашмасинг керак	41
Ўтмишни унут, келажакка бок!	42
Оилавий ҳаётингизга ҳеч кимнинг аралашшига йўл кўйма!	42
Ғаразли мақсадлардан қутилишинг керак	44
Умр йўлдошингнинг соғлигига эътиборли бўлишинг шарт	45
Қувончингни рафиқанг билан баҳам кўришинг керак	46
Узок сафарга чикканингда рафиқангга мактуб ёзишинг, доимо хол-ахвол сўраб туришинг керак	47
Рафиқангга истакларингни ошқора айтишга шошиямаслигинг зарур	48
Рафиқангнинг рашкини тўғри қабул қилишинг лозим	48
Рафиқангнинг оғир дамларида унга дастак бўлишинг керак	51
Сендан юз ўғирган пайтларида оқилона иш тут	52
Факат ўзингни ҳақли деб билмаслигинг керак	54
Эр-хотинлик муносабатлари меъёрий қондаларга амал қилишинг зарур	55
Жинсий яқинликда ҳаромдан сақланишинг керак	56
Рўзғор харажатларидан алоҳида пули бўлиши керак	58
Баъзида унутиш неъматидан ҳам баҳраманд бўлишингиз керак	59

Адабий-маърифий нашр

**АЁЛНИНГ ЭРИГА МУҲАББАТИНИ
ОРТТИРГАН
52 МАСЛАҲАТ**

Бадий муҳаррир:
Зухра ҲАМДАМОВА

Техник муҳаррир ва мусахҳиҳа:
Иноят ЗОҲИДОВА

Бадий безакчи:
Одил Хўжамов

Нашриёт лицензияси № А1 139
Терилди: 29.09.2010. Босишга рухсат этилди: 27.10.2010.
4,0 б/т. Бичими: 60x84^{1/16}. Офсет қоғозида босилди.
Адади: 3000. Буюртма №40.
Нашриёт нашртномаси №209

Нашриёт манзили:
«Насаф» нашриёти, 130118, Қарши шаҳри, Мустақиллик
шоҳ кўчаси, 22-уй.

«TONG PRESS PRINT» МЧЖ босмахонасида чоп этилди.
Тошкент шаҳри, Уста Олим кўчаси.
E-mail: mulk777@mail.ru

*Сизнинг энг яхшиларингиз
оиласига энг хайрли бўлганингиздир.
Мен эса оиламга нисбатан
сизнинг энг хайрли яхшингизман.*

*Ўзинг еганингда унга ҳам едиргин,
кийганингда унга ҳам кийдиргин,
юзига урмаслигинг,
уни ёмонламаслигингдир.*

«Насаф»

ISBN 978-9943-18-164-9

9 789943 181649